

การเสวนาและนำเสนอผลการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จัดโดย

คณะนักวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วันที่ 3 ตุลาคม 2551

ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

คำนำ

การจัดเสวนาและนำเสนอผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปี 2551 ซึ่งได้ดำเนินการถึงขั้นตอนของการนำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย จึงได้จัดให้มีการเสวนาและนำเสนอผลการวิจัย โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัย และการให้ข้อคิดเกี่ยวกับ ทิศทางและนโยบายในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยากจน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง การให้เวทีแสดงความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการวิจัย ตลอดจนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ซึ่งสามารถที่จะนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนของตนได้

ในการจัดเสวนา และนำเสนอผลการวิจัยได้รับเกียรติจากคณะผู้ว่าการเสวนาประกอบด้วยท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง ท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ท่านผู้อำนวยการศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนที่ 11 และ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย โดยจะได้นำผลการเสวนาและแนวคิดที่ได้จากการนำเสนอของผู้นำทั้ง 3 ชุมชนไปเพิ่มเติมงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คณะผู้วิจัยคาดหวังจากการจัดเสวนา และนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและ ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในชุมชน

จำเนียร ชุณหโสภาค

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กำหนดการเสวนาและนำเสนอผลการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
วันที่ 3 ตุลาคม 2551

ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

12.30 -13.00 น.	ลงทะเบียน
13.00-13.15 น.	พิธีเปิดการเสวนา
โดย รองศาสตราจารย์กิม ไชยแสนสุข
อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง
กล่าวรายงาน
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพร ศุภลักษณ์นารี
รองอธิการบดีฝ่ายวิทยบริการจังหวัดบุรีรัมย์
13.15-14.30 น.	เสวนาประเด็น “ทิศทางการแก้จนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” โดย
รองศาสตราจารย์กิม ไชยแสนสุข
อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง
นายณพัชร สิงห์ศักดิ์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์
นางสาวปรีญา โสภนา
ผู้อำนวยการศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 11
ดำเนินรายการ
โดย รองศาสตราจารย์ดร. มณี อัครวานนท์
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
14.30-14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45-15.15 น.	นำเสนอผลงานวิจัย
โดย นางจำเนียร ชุณหโสภาค
หัวหน้าโครงการวิจัย
15.15-16.15 น.	นำเสนอผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่
โดย ผู้แทนของผู้นำชุมชนทั้ง 3 ชุมชน
16.15-16.45 น.	พิธีมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำชุมชนที่ผ่านการอบรมดูงาน
และปิดการเสวนา
โดย รองศาสตราจารย์กิม ไชยแสนสุข
อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง

นายนพวัชร สิงห์ศักดิ์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์

การแก้ปัญหาความยากจน ตามนโยบายกระทรวงมหาดไทย

ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง จังหวัดบุรีรัมย์ (ศจพ.จ.)
วันที่ 25 สิงหาคม 2551

นโยบายการบริหารราชการกระทรวงมหาดไทย ของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (พลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ)

1. นโยบายเร่งด่วน

- 1.1 การสร้างความสามัคคีของคนในชาติ
- **1.2 การแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชาติ**
- 1.3 การปราบปรามผู้มีอิทธิพล
- 1.4 การปราบปรามขบวนการผลิตและค้ายาเสพติด

1.2.1 เร่งรัดสำรวจที่ดินรกร้าง
ว่างเปล่า

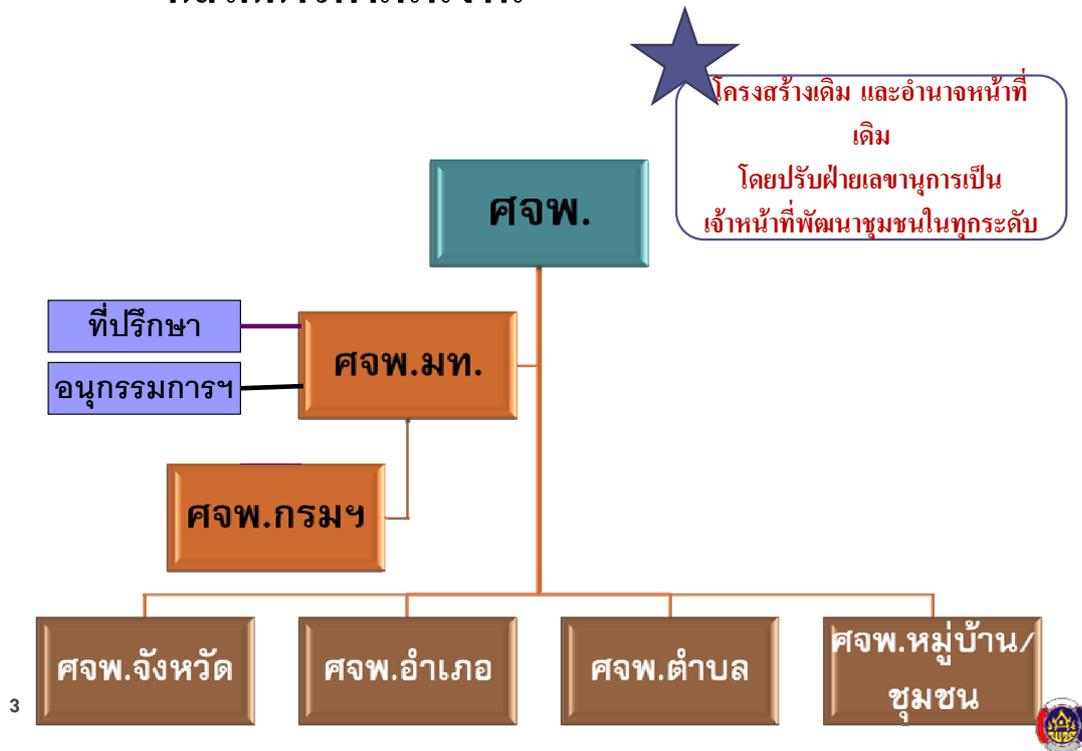
1.2.2 สนับสนุนโครงการหนึ่ง
ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)
ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ

2. นโยบายการให้บริการประชาชน

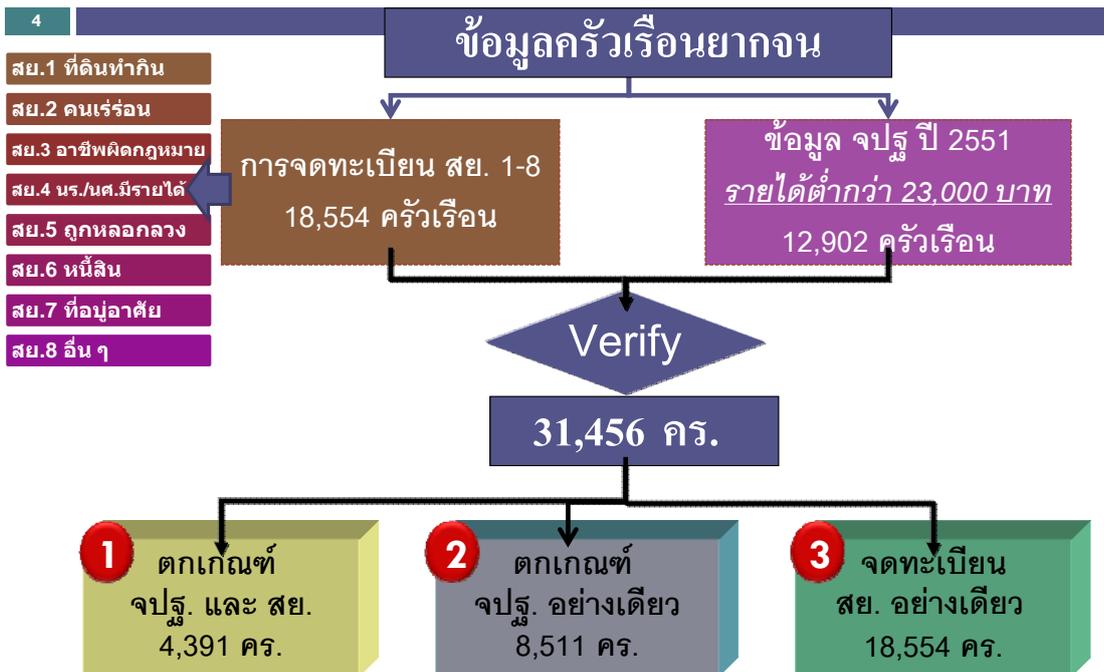
2.1 คลินิกมหาดไทย

3. นโยบายส่งเสริมการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข

กลไกการดำเนินงาน

เป้าหมายการแก้ปัญหาความยากจน

ตรวจสอบครัวเรือนยากจน

แนวทางการแก้ปัญหาความยากจน

7

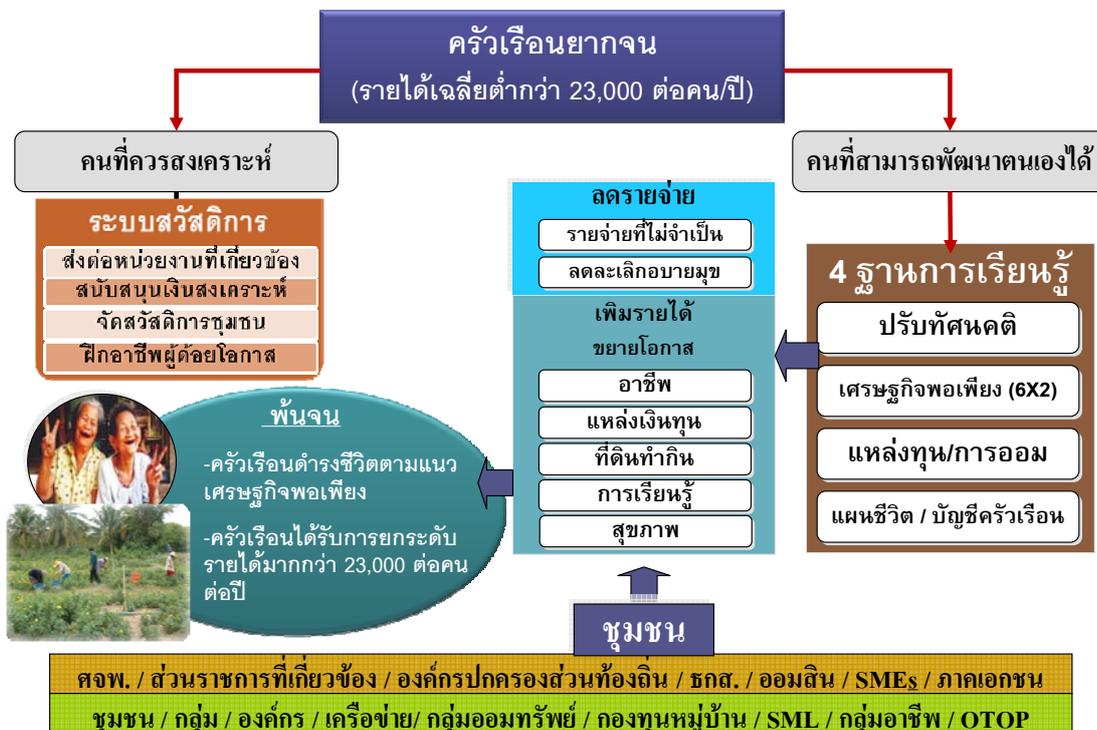
ระดับครัวเรือน

- ให้ความสำคัญกับ **ลดรายจ่าย** เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส เพื่อให้ครัวเรือนยากจนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร มีรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน มีการออม รวมทั้งส่งเสริม **กระบวนการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** การจัดทำบัญชีรับ-จ่าย และแผนชีวิตครัวเรือน

ระดับชุมชน

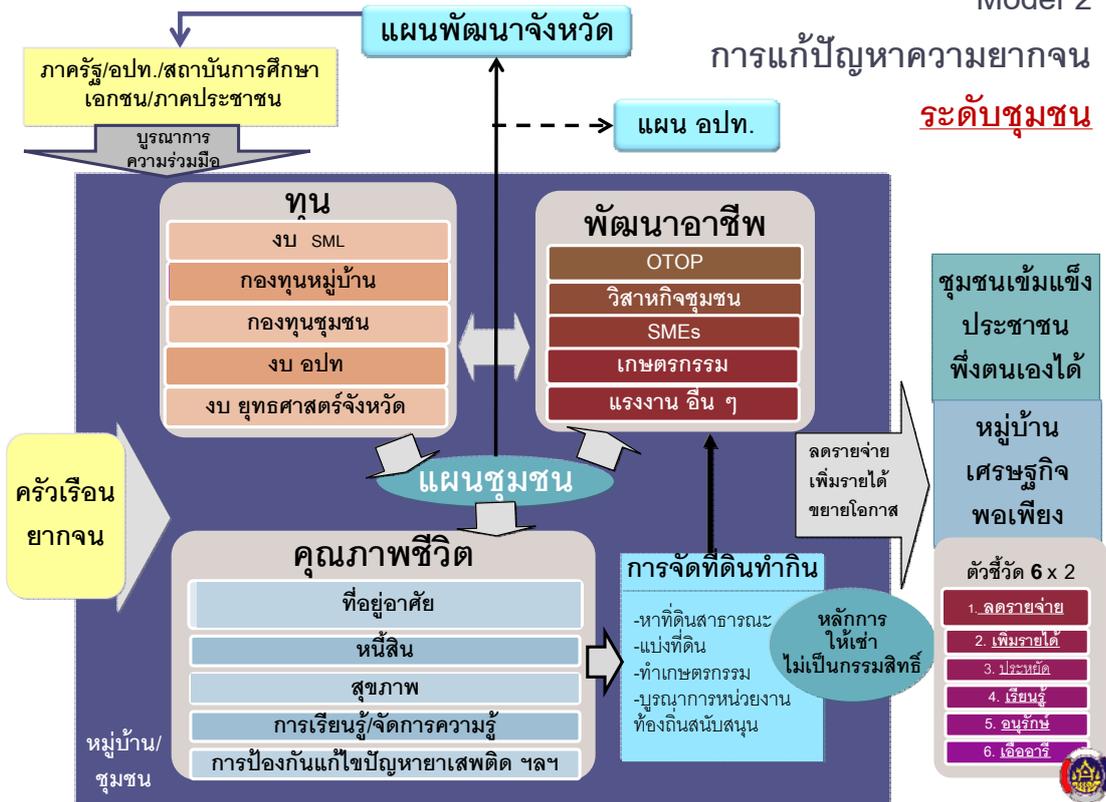
- ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดย **กระบวนการแผนชุมชน และการจัดการความรู้** เพื่อมุ่งไปสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ระดับ คือ พออยู่พอกิน - อยู่ดี กินดี - มั่งมี ศรีสุข

Model 1 การแก้ปัญหาความยากจน ระดับครัวเรือน

การแก้ปัญหาความยากจน

ระดับชุมชน

แผนปฏิบัติการ 180 วัน : ปฏิบัติการแก้จน

แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. การบริหารจัดการของ ศจพ.จ. - จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สร้างกระแสจัดความยากจน แก่ประชาชน - ประชุม ทบทวนชี้แจงแนวทางแก้มิงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้อง	50,000 100,000
2. การบริหารจัดการของ ศจพ.อ. (อำเภอละ 10,000 บาท)	230,000
3. การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด (4 ฐานเรียนรู้ / ฝึกอบรมด้านการพัฒนาอาชีพระยะสั้น)	400,000
รวม	680,000

ประเด็นขอความร่วมมือ

1

- ประชาสัมพันธ์การสร้างกระแสจัดความยากจน เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบในนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชาติ

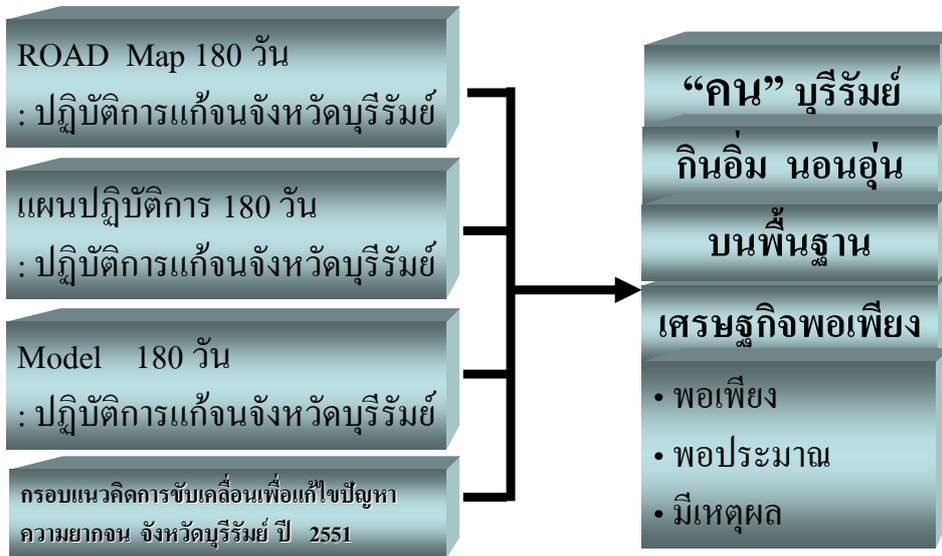
2

- จัดประชุมคณะกรรมการ ศจพ.จ/ศจพ.อ. เพื่อกำหนดเป้าหมายและจัดทำแผนปฏิบัติการระดับจังหวัดและอำเภอ

3

- บูรณาการงบประมาณ โครงการ/กิจกรรม ปี 2552 เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้งบประมาณของส่วนราชการ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและงบประมาณของจังหวัด

การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2551

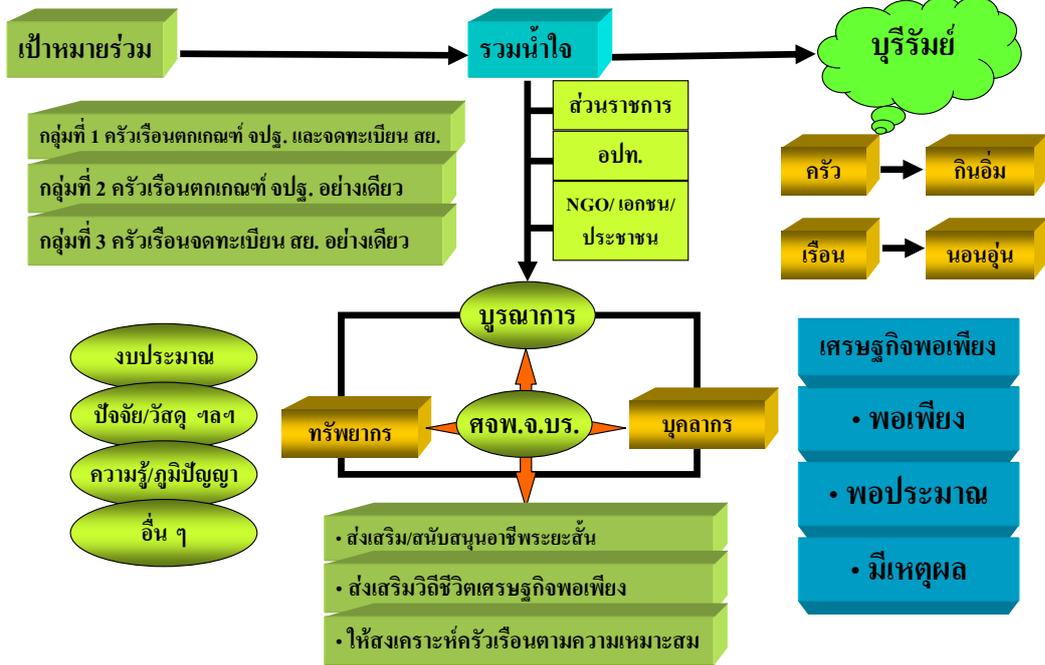

Road Map : 180 วัน:ปฏิบัติการแก้จนจังหวัดบุรีรัมย์

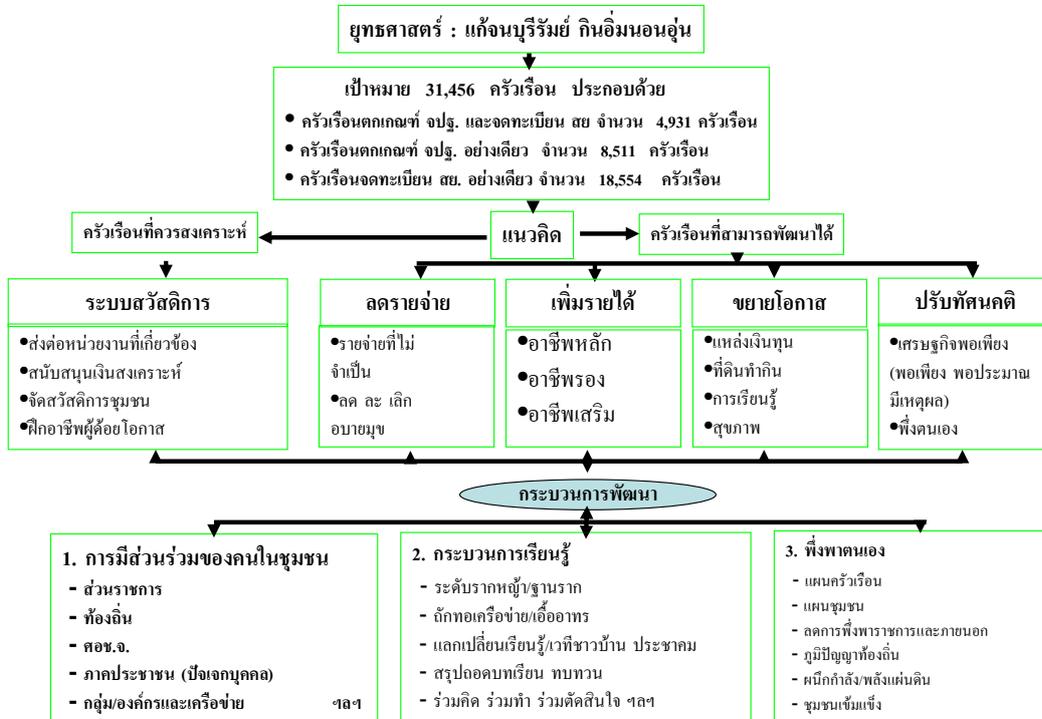
15 ส.ค.51 - 15 ก.พ.52

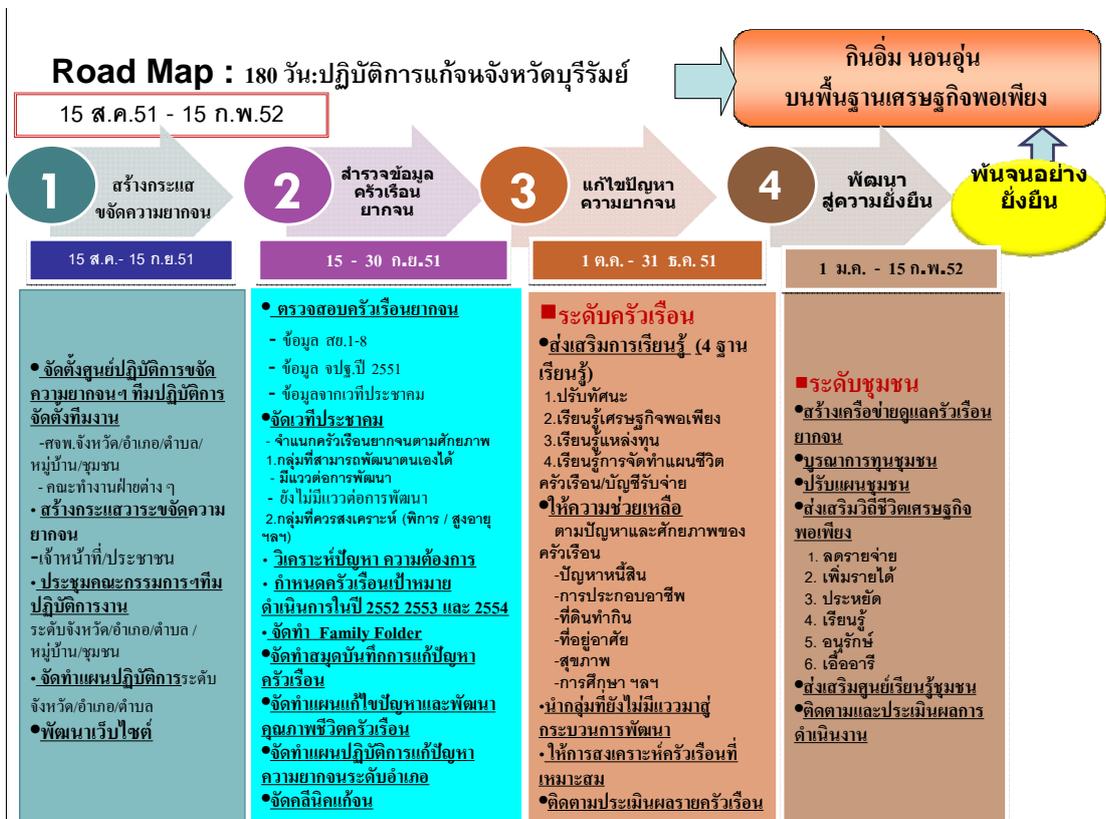
บุรีรัมย์ Model ปฏิบัติการแก้จนคนบุรีรัมย์ กินอิ่ม นอนอุ่น บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิดการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2551

Road Map 2552 – 2554

Q&A

ขอบคุณ

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
www.cdd.go.th

นางสาวปรีญา โสภนา

ผู้อำนวยการศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน

เขตที่ 11

แนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน กระทรวงมหาดไทย

เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ
สถานูการ ศจพ.จ และ ศจพ.อ 4 ภาค
ระหว่างวันที่ 26-27 สิงหาคม 2551

กรมการพัฒนาชุมชน

กระทรวงมหาดไทย

www.cdd.go.th

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1 แนวคิด แนวทาง และเป้าหมาย	1
ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจน	8

ส่วนที่ 1 แนวคิด แนวทาง และเป้าหมาย

1. แนวคิด

แผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2551-2554 ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประเทศ โดยกำหนดนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการในปีแรก 19 ประเด็นนโยบาย เช่น นโยบายการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและผู้ประกอบการ เพิ่มศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นแหล่งเงินหมุนเวียนในการลงทุน จัดสรรงบประมาณตามขนาดประชากร (SML) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้ง การสร้างความเข้มแข็งในภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการใช้หลักคุณธรรมนำการพัฒนา เศรษฐกิจ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากพร้อมกับเศรษฐกิจมหภาค

นโยบายการบริหารราชการกระทรวงมหาดไทย ของ พลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชาติ ด้วยการ

1) เฝ้าระวังที่ดินรกร้างว่างเปล่า ทั้งที่ดินของรัฐ ที่ดินของเอกชนและที่ดินสาธารณะประโยชน์ทั่วประเทศ เพื่อจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุด และเพิ่มโอกาสการมีที่ดินทำกินของประชาชน ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จัดระบบการถือครองที่ดิน การออกเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ให้ประชาชนได้เป็นเจ้าของสิทธิ์ที่ดินทำกิน นำกรรมสิทธิ์ที่ได้รับไปแปลงเป็นทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพ ตลอดจนการแก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อขยายโอกาสให้ประชาชนมีที่ดินทำกินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เหมาะสมเป็นธรรม ได้รับความเร็วขึ้น

2) สนับสนุนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพหลัก และอาชีพเสริมของประชาชน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม สนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต เพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพผลผลิต เพิ่มมูลค่าการผลิต

เพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนของกระทรวงมหาดไทย เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสนองต่อมติของรัฐบาล และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกระทรวงมหาดไทย (ศจพ.มท.) จึงกำหนดกรอบนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจน ดังนี้

2. แนวทางแก้ปัญหาความยากจน

กระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าภาพหลักในการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้โครงสร้างของ "ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกระทรวงมหาดไทย (ศจพ.มท.)" โดยน้อมนำ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" และ "หลักการบริหารจัดการเชิงพื้นที่" มาเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน และให้บูรณาการทำงานกับหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วน ร่วมกับชุมชน ในการ

1. ตรวจสอบครัวเรือนยากจน
2. กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน
3. บูรณาการกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจน

2.1 แนวทางการแก้ปัญหาความยากจน

กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ใน 2 ระดับ คือ ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน

ระดับครัวเรือน ให้ความสำคัญกับ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาสเพื่อให้ครัวเรือนยากจนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร มีรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน มีการออม รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำบัญชีรับ-จ่าย และแผนชีวิตครัวเรือน

ระดับชุมชน ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกระบวนการแผนชุมชน และการจัดการความรู้ เพื่อมุ่งไปสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ระดับ คือ พออยู่พอกิน - อยู่ดี กินดี - มั่งมี ศรีสุข

โดยมีรูปแบบ (Model) ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงรูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับครัวเรือน

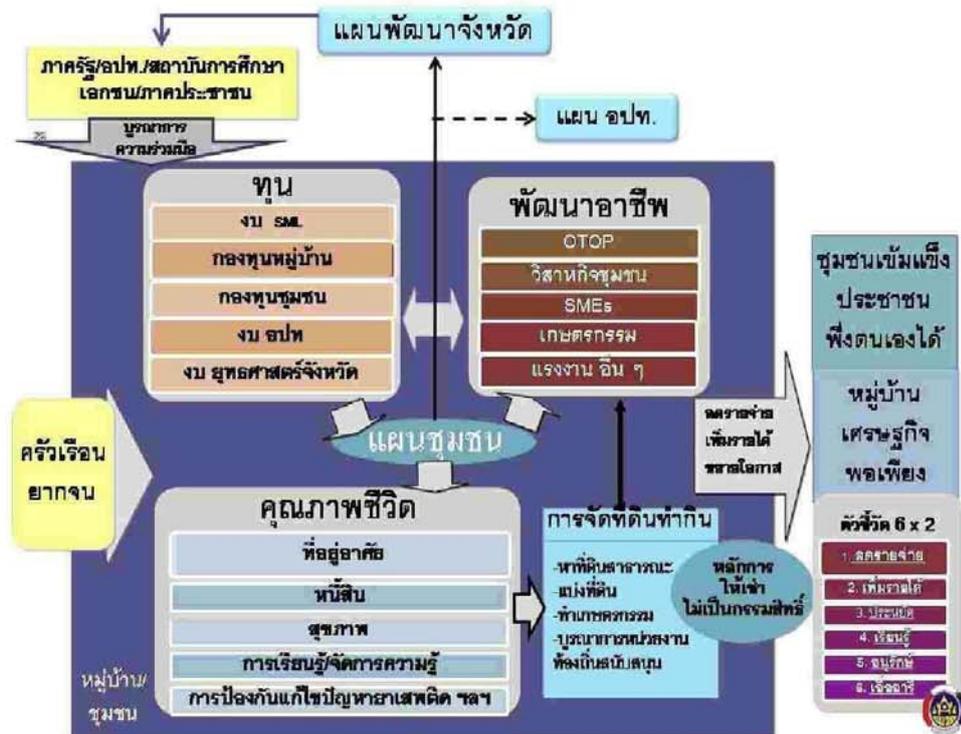

Model 1 การแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับครัวเรือน มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับศักยภาพของครัวเรือนแต่ละกลุ่ม โดยมีเป้าหมายให้ครัวเรือนดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่า 23,000 บาทต่อคนต่อปี ดังนี้

1. ครัวเรือนที่สามารถพัฒนาตนเองได้ เน้นการดำเนินการ โดยใช้ 4 ฐานการเรียนรู้ คือ การปรับทัศนคติ เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้วยตัวชี้วัด 6x2 เรียนรู้แหล่งทุนและการออม เรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนและการจัดทำแผนชีวิต โดยระดมความร่วมมือในการทำงานของส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชน มุ่งแก้ปัญหาให้แก่ครัวเรือนที่ยากจน เพื่อให้เกิดการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส เพื่อให้ครัวเรือนยากจนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร รวมทั้งแก้ไขปัญห่อื่นๆ ที่ส่งผลต่อความยากจน

2. กลุ่มที่ควรสงเคราะห์ (คนพิการ / ผู้สูงอายุ ฯลฯ) เน้นการการจัดสวัสดิการ โดยส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนเงินสงเคราะห์ จัดสวัสดิการชุมชน หรือฝึกอาชีพผู้ด้อยโอกาส

แผนภาพที่ 2 แสดงรูปแบบ (Model) การแก้ปัญหาความยากจนระดับชุมชน

Model 2 การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับชุมชน มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในลักษณะองค์รวมโดยใช้กระบวนการแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และขยายโอกาสเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ของประชาชนและชุมชน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. ส่งเสริมการบูรณาการและใช้ประโยชน์ทุนในชุมชน ได้แก่ SML กทบ. กองทุนชุมชน และงบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์จังหวัด เพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
2. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ พัฒนามลิตภัณฑ์ OTOP วิสาหกิจชุมชน เกษตรกรรม ต่อยอด SMEs ที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน
3. พัฒนาคูณภาพชีวิตของประชาชน ด้านที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน การเรียนรู้ /การจัดการ ความรู้ของชุมชน การแก้ไขปัญหาสุขภาพ และความปลอดภัยในชีวิต โดยมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ที่สาธารณะ เช่น ที่ราชพัสดุ สปก. นิคมสหกรณ์ ฯลฯ เพื่อสร้างและพัฒนาอาชีพ

4. ส่งเสริมกระบวนการแผนชุมชนให้เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อบูรณาการความร่วมมือภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา เอกชน ในการแก้ปัญหาที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชน

2.2 การบริหารจัดการ

1. ใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คร่าวเรือนที่ตกเกณฑ์ในเรื่องรายได้ (รายได้ต่ำกว่า 23,000 บาท/คน/ปี) และข้อมูลครัวเรือนที่จดทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ (สย.) ที่อยู่ระหว่างการช่วยเหลือและยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ เพื่อกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาความยากจนในเบื้องต้น

2. ใช้กลไก ศจพ.จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน และอาจแต่งตั้งเพิ่มเติมตามความเหมาะสม (ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่ ๓๓๓ ที่ มท ๐๔๐๕/๗๔๗๒ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑) แจ้งให้จังหวัดปรับปรุง/จัดทำคำสั่งจัดตั้ง "ศูนย์ปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน" โดยให้มีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เป็นฝ่ายเลขานุการของ ศจพ. ในทุกระดับ ภายใต้การบริหารจัดการของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ)

3. ในระดับจังหวัด ให้ ศจพ.จังหวัด เป็นหน่วยบูรณาการ และสนับสนุนการแก้ไขปัญหา โดยเชื่อมโยงกับภารกิจและงบประมาณของส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสนับสนุนจากภาคเอกชน รวมทั้งการสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและงบประมาณของจังหวัด

4. ให้ ศจพ.อ. เป็นหน่วยบูรณาการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ร่วมกับ ศจพ.ในระดับท้องถิ่น โดยกำหนดเป้าหมาย จัดทำยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนในเชิงพื้นที่อย่างชัดเจน

5. จังหวัดเสนอเป้าหมาย วิธีการในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กระทรวงมหาดไทย เพื่อบูรณาการและประสานกระทรวง กรมที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นเป้าหมายการทำงานในระดับประเทศต่อไป

6. ให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทยและผู้ตรวจราชการกรม ติดตามติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ

2.3 เป้าหมายการดำเนินงาน

2.3.1 ระดับครัวเรือน

กรมการพัฒนาชุมชนได้เชื่อมโยง ตรวจสอบข้อมูลครัวเรือนยากจน จากข้อมูล จปฐ. ปี 2551 ที่ตกเกณฑ์ในเรื่องรายได้ (รายได้ต่ำกว่า 23,000 บาท/คน/ปี) จำนวน 184,736 ครัวเรือน และ ข้อมูลครัวเรือนที่จัดทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ (สย.) ที่อยู่ระหว่างการช่วยเหลือและยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ จำนวน 693,215 ครัวเรือน โดยได้จัดส่งฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนให้จังหวัดใช้ในการกำหนดเป้าหมายของจังหวัดในเบื้องต้น ในรูปของแผ่น CD – Rom แยกเป็น รายจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กลุ่ม เรียงลำดับ ได้ดังนี้

เป้าหมายลำดับที่ 1 เป็น ครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ทั้ง จปฐ. และจดทะเบียน สย. จำนวน 93,530 ครัวเรือน

เป้าหมายลำดับที่ 2 เป็น ครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จปฐ. อย่างเดียว จำนวน 91,206 ครัวเรือน

เป้าหมายลำดับที่ 3 เป็น ครัวเรือนที่จดทะเบียน สย. อย่างเดียว จำนวน 599,685 ครัวเรือน

นอกจากนี้จังหวัดสามารถกำหนดเป้าหมายอื่น ๆ (ที่เป็นครัวเรือนยากจนและตกสำรวจ) เพิ่มเติมโดยผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน

เป้าหมายการแก้ไขปัญหาคครัวเรือนยากจน คือ

- **ปีงบประมาณ 2552** ให้ความช่วยเหลือไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของครัวเรือนยากจนที่มีอยู่ และยกระดับรายได้ให้มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่า 23,000 บาทต่อคนต่อปี

- **ปีงบประมาณ 2553** ให้ความช่วยเหลือไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของครัวเรือนยากจนที่มีอยู่ และยกระดับรายได้ให้มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่า 23,000 บาทต่อคนต่อปี

- **ปีงบประมาณ 2554** ให้ความช่วยเหลือไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของครัวเรือนยากจนที่มีอยู่ และยกระดับรายได้ให้มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่า 23,000 บาทต่อคนต่อปี

2.3.2 ระดับชุมชน

ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน มุ่งไปสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ระดับ คือ

- พออยู่ พอกิน
- อยู่ดี กินดี
- มั่งมี ศรีสุข

ส่วนที่ 2

ขั้นตอนการดำเนินงานแก้ปัญหาความยากจน

เพื่อให้การดำเนินงานแก้ปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ศูนย์อำนวยการฯ จัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย (ศจพ.มท.) จึงสรุปขั้นตอนการดำเนินงานแก้ปัญหาความยากจน เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการ

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบข้อมูล/กำหนดเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำแผนแก้ปัญหาความยากจน

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการตามแผนแก้ไขปัญหความยากจน

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการ

1.1 สื่อสารสร้างความเข้าใจ เจ้าหน้าที่/ประชาชน

ประชาสัมพันธ์การสร้างกระแสจัดความยากจนผ่านทางสื่อให้หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบในนโยบายของกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหความยากจนของคนในชาติ รวมทั้งประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหาความยากจน

1.2 จัดตั้งคณะทำงาน

1.2.1 ให้จังหวัดปรับปรุง/จัดทำคำสั่งจัดตั้ง "ศูนย์ปฏิบัติการฯ จัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" แต่ละระดับ โดยให้มีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เป็นฝ่ายเลขานุการของ ศจพ. ในทุกระดับ ภายใต้การบริหารจัดการของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ(ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0405/7472 ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2551) ดังนี้

1. ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการฯ จัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.)

2. ศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเทศบาลนคร/เมือง (ศจพ.ทน./ศจพ.ทม.) และศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมืองพัทยา (ศจพ.เมืองพัทยา)

3. ศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ/กิ่งอำเภอ (ศจพ.อ./กิ่ง อ.)

4. ศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตำบล (ศจพ.ต.)

5. ศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้าน/ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบล (ศจพ.ต./ม./ชช.ทต.)

ทั้งนี้ จังหวัด/อำเภอ อาจแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพิ่มเติมตามความเหมาะสม เช่น

1. ฝ่ายสำรวจข้อมูล (Verify)
2. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านหนี้สิน
3. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินทำกิน
4. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัย
5. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรม
6. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม
7. ฝ่ายปฏิบัติการส่งเสริมกระบวนการชุมชน

1.2.2 ให้มีการจัดตั้งสำนักงานศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระดับจังหวัดและอำเภอ ดังนี้

1. สำนักงานศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด

ให้มีการจัดตั้งสำนักงานศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดทุกจังหวัด โดยให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นสำนักงานศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด จัดตั้ง ณ ศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัด โดยมีโครงสร้างสำนักงานที่ชัดเจน ดังนี้

องค์ประกอบ

- พัฒนาการจังหวัดเป็นหัวหน้าสำนักงาน

- ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นเจ้าหน้าที่ประจำ
สำนักงานฯ

- หัวหน้ากลุ่มของสำนักงานพัฒนาชุมชนที่ได้รับมอบหมายเป็นเลขานุการฯ
อำนาจหน้าที่

ให้สำนักงานศูนย์ปฏิบัติการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) ทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ดำเนินการเกี่ยวกับการประชุม ธุรการ การ
จัดทำสรุปข้อมูลในภาพรวมทุกด้าน ประสานและเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความยากจน
- 2) ติดตามประเมินผล รายงานผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน
- 3) มุ่งเน้นการแผนงานโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่
- 4) เสนอผู้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้คุณ ให้โทษเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่
- 5) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการ
จัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (คจพ.จ.)

2. สำนักงานศูนย์ปฏิบัติการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ

ให้มีการจัดตั้งสำนักงานศูนย์ปฏิบัติการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตาม
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอทุกแห่ง โดยให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นสำนักงานศูนย์
ปฏิบัติการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ จัดตั้ง ณ ที่ว่าการ
อำเภอทุกแห่ง โดยมีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานที่ชัดเจน ดังนี้

องค์ประกอบ

- พัฒนาการอำเภอเป็นหัวหน้าสำนักงาน
- ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ
สำนักงานฯ

- เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานแก้ไขปัญหาความ
ยากจนเป็นเลขานุการฯ

อำนาจหน้าที่

- 1) ทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ดำเนินการเกี่ยวกับการประชุม ธุรการ การ
จัดทำสรุปข้อมูลในภาพรวมการแก้ไขปัญหาความยากจน ประสานงานและเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความ
ยากจน
- 2) ติดตามประเมินผล รายงานผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน
- 3) มุ่งเน้นการแผนงานโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่

4) ประสานงาน ให้ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตำบล/เทศบาล/หมู่บ้าน/ชุมชน (ศจพ.ต./ทต./ม./ชุมชน) ดำเนินการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

5) สนับสนุนกระบวนการแผนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน (แผนชุมชน)

6) เสนอผู้มีอำนาจให้พิจารณาให้คุณให้โทษเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

7) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ (ผอ.ศจพ.อ.)

1.3 อบรม ประชุมชี้แจง ทบพทวนทีมงาน

ศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด/อำเภอ จะต้องอบรมทำความเข้าใจให้แก่ทีมงานทุกคน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยึดเป้าหมายเดียวกัน โดยน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “หลักการบริหารจัดการเชิงพื้นที่” มาเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน และการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วน ร่วมกับชุมชน ในการแก้ปัญหาคความยากจน

1.4 จัดทำแผนปฏิบัติการ

1.4.1 เบื้องต้นให้ ศจพ.จังหวัด/อำเภอ จัดทำแผนปฏิบัติการแก้ปัญหาคความยากจน โดยยึด แผนปฏิบัติการ “180 วัน : ปฏิบัติการแก้จน” ของกระทรวงมหาดไทยเป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยกำหนดช่วงระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม 2551 - 15 กุมภาพันธ์ 2552 ดังนี้

ระยะที่ 1 15 ส.ค.-15 ก.ย.51 สร้างกระแสจัดการความยากจน ทบพทวน จัดตั้งคณะทำงาน

ระยะที่ 2 15 ก.ย.-31 ต.ค.51 สักรางข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาครัวเรือนยากจน และจัดทำแผนการแก้ไข้ปัญหา

ระยะที่ 3 และ 4 1 พ.ย.-15 ก.พ.52 ดำเนินการควบคู่กันไประหว่างการแก้้ปัญหารายครัวเรือนและการพัฒนาสู่ความยั่งยืนโดยการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1.4.2 ในระยะต่อไป ปี 2552 - 2554 ให้ ศจพ.จังหวัด/อำเภอ จัดทำแผนปฏิบัติการแก้้ปัญหาคความยากจน เป็นประจำทุกปี โดยใช้ปีงบประมาณเป็นหลัก และส่งแผนปฏิบัติการให้กระทรวงมหาดไทยภายในวันที่ 30 ตุลาคม ของทุกปี

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบข้อมูล/กำหนดเป้าหมาย

การตรวจสอบครัวเรือนยากจน และจำแนกครัวเรือนยากจน เป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน หากหน่วยงานราชการใดไม่รู้เป้าหมายที่แท้จริง ก็เป็นเรื่องยากในการจะเข้าไป “แก้ปัญหาความยากจน” ได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น กระทรวงมหาดไทย โดย (ศพ.มท) จึงต้องกำหนดแนวทางที่ชัดเจนและให้ไปในทิศทางเดียวกัน ที่จะดำเนินการทั่วประเทศ โดยมีแนวทางด้วยกันอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกัน

1. ตรวจสอบครัวเรือนยากจน

1.1 ใช้ข้อมูลครัวเรือนยากจนที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ตรวจสอบ (Verify) ไว้แล้ว เพื่อกำหนดเป้าหมายครัวเรือนยากจนของจังหวัดในเบื้องต้น ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กลุ่มเรียงลำดับ ได้ดังนี้

เป้าหมายลำดับที่ 1 เป็น ครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ทั้ง จ.ปสุ. และจ.ด.ทะเบียน ส.ย.

เป้าหมายลำดับที่ 2 เป็น ครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จ.ปสุ. อย่างเดียว

เป้าหมายลำดับที่ 3 เป็น ครัวเรือนที่จ.ด.ทะเบียน ส.ย. อย่างเดียว

นอกจากนี้จังหวัดสามารถกำหนดเป้าหมายอื่น ๆ เพิ่มเติม (ที่เป็นครัวเรือนยากจนและตกสำรวจ) โดยผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน

1.2 นำข้อมูลจากข้อ 1.1 มาตรวจสอบ (Re-Check) โดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนจากทุกกลุ่มที่มีความหลากหลาย ตัวแทนจากคุ้มบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน และสมาชิก อบต. ประจำหมู่บ้าน (รวมจำนวนผู้มาร่วมประชาคมไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน) คัดแยกให้ได้คนยากจนที่แท้จริง เป็นบัญชีรายชื่อหลักที่จะใช้แก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนของทุกหน่วยงาน

2. การวิเคราะห์ปัญหา

เนื่องจากลักษณะของปัญหาความยากจนจะแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาจึงมีขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์รายบุคคลและครัวเรือน คือ ให้เวทีประชาคมวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาของครัวเรือนยากจนเบื้องต้น เช่น การวิเคราะห์ปัญหาด้านหนี้สิน รายได้ รายจ่าย โอกาสในการประกอบอาชีพ ภาระด้านสังคม คนพิการ ผู้สูงอายุ ที่อยู่อาศัย และให้ใช้หลัก 4 ท คือ พิจารณาทักษะต่อชีวิตต่อการทำงาน ร่วมกันศึกษาทักษะฝีมือแรงงานของคนในครัวเรือน ร่วมกันประเมินทรัพยากรของครัวเรือนและของชุมชน และร่วมกันวิเคราะห์ตัดสินใจสรุปหาทางออกเพื่อให้พ้นความยากจน จากการดำเนินงานดังกล่าวทำให้สามารถจำแนกประเภทของคนยากจนได้ 2 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มที่สามารถพัฒนาตนเองได้ (มีแวว/ไม่มีแวว) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท
 - **คนจที่มีแวว**ที่จะพึ่งตนเองและร่วมกิจกรรมแก่จนได้ก่อนเป็นอันดับแรก
 - **คนจที่ไม่มีแวว** เป็นคนจที่ต้องกระตุ้นส่งเสริมให้สำนึกและตระหนักในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการพึ่งตนเอง เพื่อดำเนินการพัฒนาช่วยเหลือต่อไป
- 2) กลุ่มที่ควรสงเคราะห์ คือ เป็นคนจที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น พิการ ผู้สูงอายุ ฯลฯ

2.2 การวิเคราะห์ชุมชน : ปัญหาระดับชุมชน เช่น การรวมกลุ่มประกอบอาชีพ ระบบเครือญาติที่อ่อนแอ ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด สถาบันศาสนา ปัญหายัยรุ่นและเยาวชน รวมทั้งวิเคราะห์บทบาทการดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 วิเคราะห์พื้นที่และโครงสร้างพื้นฐาน : น้ำท่วม น้ำแล้ง การชลประทาน ถนน คมนาคม ธรรมชาติที่ดิน การศึกษา สาธารณสุข สวัสดิการสังคม

3. จัดทำสมุดบันทึกการแก้ปัญหาครัวเรือน (Family Folder)

3.1 ให้ฝ่ายสำรวจกลั่นกรองข้อมูลระดับตำบลร่วมกับ ศจพ.ม/ชช. พบปะเยี่ยมเยียนครัวเรือนยากจน จัดทำสมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) ทุกครัวเรือน โดยจัดทำเป็น 3 ฉบับ ครัวเรือนยากจน 1 ฉบับ ศจพ.อ. 1 ฉบับ และฝ่ายปฏิบัติการที่เป็นเจ้าภาพแก้ไขปัญหาแต่ละด้าน 1 ฉบับ เพื่อเตรียมการต่อไป อนึ่งการสำรวจข้อมูลควรจัดทำให้สมบูรณ์

มากที่สุด เพื่อใช้สำหรับเป็นข้อมูลในการจัดทำสมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาคความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) แผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน (Family Plan)

3.2 สมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาคความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) จะมีข้อมูลทุกด้านไม่แต่เฉพาะปัญหาคความเดือดร้อน แต่ต้องประกอบด้วยข้อมูลอื่น ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ รายครัวเรือน และศักยภาพของครัวเรือน เช่น รายรับ รายจ่าย หนี้สิน ลักษณะของครัวเรือน สมาชิกครัวเรือน การเข้าถึงสุขภาพที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา พฤติกรรมของสมาชิก ด้านสุขภาพอนามัย เป็นต้น

3.3 การวินิจฉัยให้ความช่วยเหลือในสมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาคความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) มีขั้นตอน ดังนี้

1) ฝ่ายสำรวจกลั่นกรองข้อมูลระดับตำบลร่วมกับ ศจพ.ม/ชช. ทำหน้าที่เป็นผู้วินิจฉัยการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นในสมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาคความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) ฉบับครัวเรือน โดยจะต้องไปดูศักยภาพของครัวเรือนนั้น เพื่อให้ครอบคลุมปัญหาทุกด้านที่ก่อให้เกิดปัญหาคความยากจนในครัวเรือนนั้น แล้วนำสมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาคความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) ดังกล่าว ส่งให้ ศจพ.อ. เพื่อแก้ไขปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและเตรียมจัดทำร่างแผนการแก้ไขปัญหาคความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน (Family Plan)

2) ศจพ.อ. นำสมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาคความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) ฉบับที่ 2 และข้อมูลที่ผ่านการสอบทาน และวินิจฉัยเบื้องต้นของฝ่ายสำรวจกลั่นกรองข้อมูลระดับตำบล ส่งให้ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนแต่ละด้าน ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่ในสมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาคความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) และวินิจฉัยให้ความช่วยเหลือตามศักยภาพอำเภอ และศักยภาพของชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนแต่ละด้าน ส่งให้ ศจพ.อ. เพื่อรวบรวมเตรียมจัดทำร่างแผนการแก้ไขปัญหาคความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน (Family Plan)

ในกรณีมีการให้ความช่วยเหลือ จะต้องบันทึกผลช่วยเหลือไว้ในสมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาคความยากจนรายครัวเรือน (Family Folder) ฉบับครัวเรือนยากจน ฉบับฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับอำเภอ และฉบับ ศจพ.อ. ทุกครั้ง

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำแผนแก้ไขปัญหาคความยากจน

3.1 การจัดทำแผนแก้ไขปัญหาคความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวเรือน

หลังจากที่ ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน จัดเวทีประชาคมของหมู่บ้านเพื่อตรวจสอบครัวเรือนยากจน และจำแนกครัวเรือนยากจนของหมู่บ้านเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สามารถพัฒนาตนเองได้ (มีแว้ว/ไม่มีแว้ว) 2) กลุ่มที่ควรลงเคราะห์ แล้ว ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมครัวเรือนยากจนเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อให้ครัวเรือนยากจนเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ความยากจนที่ครัวเรือนประสบอยู่ ด้วยการเรียนรู้ 4 ฐานการเรียนรู้ โดยที่การประชุมแต่ละครั้งจะเรียนรู้ 1 ฐานการเรียนรู้ หรือจะจัดให้ครัวเรือนยากจนเรียนรู้ทั้ง 4 ฐานการเรียนรู้ในครั้งเดียวเลยก็ได้ หลังจากที่ครัวเรือนยากจนได้เรียนรู้ครบทั้ง 4 ฐานการเรียนรู้แล้วให้ครัวเรือนยากจนจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนของครัวเรือน

ขั้นตอนที่ 2 จัดประชุมครัวเรือนยากจนเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์บัญชีรายรับ-รายจ่ายของแต่ละครัวเรือน เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาของครัวเรือนจากข้อมูลที่ได้จากบัญชีรายรับ-รายจ่ายของแต่ละครัวเรือน

2.1 ให้ครัวเรือนยากจนพิจารณาข้อมูลรายจ่ายที่ครัวเรือนบันทึกไว้ว่ามีรายจ่ายใดที่ครัวเรือนจะสามารถลดรายจ่ายได้ โดยมุ่งเน้นลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นให้น้อยลงหรือไม่มีรายจ่ายนั้นเลย และหาวิธีการที่จะลดรายจ่ายจำเป็นให้น้อยที่สุด

2.2 ให้ครัวเรือนยากจนพิจารณาข้อมูลรายรับที่ครัวเรือนบันทึกไว้ว่ามีรายได้จากอะไรบ้าง รายได้จากกิจกรรมอะไรที่เป็นแหล่งรายได้ประจำหรือสม่ำเสมอ (มีรายได้ค่อนข้างบ่อย) หรือรายได้จากกิจกรรมอะไรที่มีจำนวนค่อนข้างมาก จากนั้นให้หาวิธีการที่จะเพิ่มรายได้จากแหล่งรายได้ที่มีอยู่

2.3 ให้ครัวเรือนยากจนแต่ละครัวเรือนนำเสนอแนวคิดหรือวิธีการลดรายจ่าย วิธีการเพิ่มรายได้ต่อที่ประชุม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำให้แต่ละครัวเรือนประสบความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 3 จัดประชุมครัวเรือนยากจนเพื่อจัดทำแผนชีวิตของครัวเรือน หลังจากที่ครัวเรือนยากจนได้กำหนดเป้าหมาย คิดวิธีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้ว ให้ครัวเรือนยากจนแต่ละครัวเรือนจัดทำแผนชีวิตของครัวเรือน โดยกำหนดเป้าหมาย สิ่งที่จะต้องทำ ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ที่สามารถให้การช่วยเหลือ/สนับสนุนได้ และวันเริ่มต้น บันทึกไว้เป็นสัญญาต่อที่ประชุม นอกจากนี้ให้ที่ประชุมระดมความช่วยเหลือ/สนับสนุนที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 4 จัดประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้ครัวเรือนยากจนนำเสนอแผนชีวิตของครัวเรือนที่กำหนดขึ้น และที่ประชุมพิจารณากำหนดแนวทาง/วิธีการ/กิจกรรมที่จะสนับสนุนให้ครัวเรือนสามารถปฏิบัติตามแผนชีวิตของครัวเรือนที่กำหนดขึ้น และปรับแผนชุมชนที่หมู่บ้าน/ชุมชนมีอยู่ รวมทั้งขอความร่วมมือคนในหมู่บ้านหรืออาสาสมัครให้เป็นพี่เลี้ยงของครัวเรือนยากจน

ขั้นตอนที่ 5 สนับสนุนให้ครัวเรือนยากจนทำกิจกรรมตามแผนชีวิตของครัวเรือน และติดตาม/ประเมินผลการทำกิจกรรมเป็นระยะๆ โดยจัดประชุมครัวเรือนยากจนและพี่เลี้ยงควบคู่กับการประชาคมหมู่บ้าน หรือประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนทำกิจกรรมตามแผนชีวิตของครัวเรือนยากจน ข้อมูลที่ได้ อาจจะเป็นข้อมูลของรายจ่ายที่ลดลง รายได้ที่เพิ่มขึ้น กิจกรรมที่สร้างรายได้ที่ควรขยายผลหรือ

เผยแพร่ให้ครัวเรือนยากจนอื่น นอกจากนี้ยังจะได้ข้อมูลที่เป็นปัจจัยความจำเป็นหรือข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข เพื่อปรับปรุงการแก้ไขปัญหาของครัวเรือนยากจนและหมู่บ้านไปพร้อมๆ กัน

เมื่อ ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ครัวเรือนยากจนด้วยการสร้างการเรียนรู้ 4 ฐานการเรียนรู้แล้ว ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน จะได้ข้อมูลเบื้องต้นซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้คือ ข้อมูลซึ่งเป็นการต้องการความช่วยเหลือ/สนับสนุนที่เกินขีดความสามารถของหมู่บ้านจะดำเนินการกันเองได้ และประชาคมหมู่บ้านได้บรรจุไว้ในแผนชุมชนและมีมติให้ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน รวบรวมความต้องการการสนับสนุนของครัวเรือนยากจนเหล่านี้ส่งให้ ศจพ.ตำบลเพื่อรวบรวมและพิจารณาให้การสนับสนุนโดยตรงตามขีดความสามารถที่จะสนับสนุนได้ หรือส่งต่อความต้องการดังกล่าวให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาให้การช่วยเหลือ/สนับสนุนต่อไป นอกจากนี้เมื่อ ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน สนับสนุนให้ครัวเรือนทำกิจกรรมตามแผนชีวิตของครัวเรือน และติดตาม/ประเมินผลหรือถอดบทเรียนตามขั้นตอนที่ 5 แล้ว ศจพ.หมู่บ้านจะได้ข้อมูลซึ่งเป็นผลการทำกิจกรรมตามแผนชีวิตของครัวเรือน ให้รวบรวมส่งให้ ศจพ.ตำบล

3.2 การดำเนินงานของ ศจพ.ตำบล

ศจพ.ตำบลจะได้รับข้อมูล 2 ชนิดจาก ศจพ.หมู่บ้านในห้วงเวลาที่แตกต่างกันคือ ข้อมูลความต้องการการช่วยเหลือ/สนับสนุนการปฏิบัติตามแผนชีวิตของครัวเรือนยากจนในช่วงแรกๆ ของการดำเนินงาน และข้อมูลผลการปฏิบัติตามแผนชีวิตของครัวเรือนซึ่งจะรวบรวมได้เมื่อครัวเรือนยากจนปฏิบัติตามแผนชีวิตแล้วระยะหนึ่ง

เมื่อ ศจพ.ตำบลได้รับข้อมูล 2 ชนิดจาก ศจพ.หมู่บ้านแล้ว ให้ใช้ข้อมูลความต้องการการช่วยเหลือ/สนับสนุนการปฏิบัติตามแผนชีวิตของครัวเรือนยากจน จัดทำเป็นแผนสนับสนุน/ช่วยเหลือ/ประสานงานซึ่งครอบคลุมถึงครัวเรือนยากจนและการปฏิบัติงาน ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน เช่น การจัดประชุมสร้างความเข้าใจ การพัฒนาขีดความสามารถของ ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน การอบรมให้ความรู้ครัวเรือนยากจน ซึ่งเป็นแผนที่ ศจพ.ตำบลสามารถดำเนินการได้เอง และมีแผนที่ ศจพ.ตำบลต้องขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือสนับสนุน สำหรับข้อมูลผลการปฏิบัติตามแผนชีวิตของครัวเรือน ซึ่ง ศจพ.หมู่บ้าน/ชุมชน รวบรวมและรายงานให้ ศจพ.ตำบลนั้น ให้ ศจพ.ตำบลรวบรวมและประมวลเป็นฐานข้อมูลคนจนสำหรับการดำเนินงานในปีต่อไป

3.3 จัดทำแผนการแก้ไขปัญหาระดับอำเภอ

แผนการแก้ไขปัญหาระดับอำเภอ เป็นการรวบรวมแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนของส่วนราชการระดับอำเภอที่ได้มาจากแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน (Family Plan) ในส่วนที่รับผิดชอบ และแผนปฏิบัติการระดับตำบล มาจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหา

และความยากจนระดับอำเภอ ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด และของประเทศ แสดงให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ได้มีการตกลงร่วมกันระหว่างอำเภอ ประชาคม และครัวเรือน เรียบร้อยแล้ว โดยการรวบรวมศักยภาพจากข้อมูลส่วนราชการ ข้อมูลครัวเรือน และรวบรวมปัญหาที่ได้ จากแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน แผนชุมชน และแผนปฏิบัติการตำบล

การจัดทำแผนปฏิบัติการอำเภอ จะเป็นการแสวงหาความร่วมมือในการขับเคลื่อนการ แก้ไขปัญหาจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยมีเป้าหมายตัวชี้วัด ความสำเร็จการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ และมีการติดตามผลการดำเนินเป็นระยะ อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนส่งต่อแผนปฏิบัติการที่เกินขีดความสามารถให้จังหวัดดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ การจัดทำแผนดังกล่าวเป็นการระดมปัญหาและแก้ไขปัญหจากระดับชุมชนไปสู่ระดับตำบล ระดับ อำเภอ ระดับจังหวัด และรัฐบาล ตามลำดับ ซึ่งจะก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนและสอดคล้อง กับแผนการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่รับปัญหาจากแผนการแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต ครัวเรือน (Family Plan) ไปแก้ไขปัญหาให้กับครัวเรือนยากจนตรงตัวบุคคล และตรงประเด็นปัญหา

ขั้นตอนในการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาระดับอำเภอ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและศักยภาพในการแก้ไขปัญหา ของอำเภอ ได้แก่ ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่มีอยู่ในอำเภอ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ ได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวนบุคลากร ความสามารถ/ทักษะของบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ข้อมูล เกี่ยวกับกลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายชุมชนที่มีอยู่ในอำเภอ กิจกรรมที่กลุ่มต่างๆ ดำเนินการ องค์ความรู้ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลผลการดำเนินงานและความต้องการความช่วยเหลือ/สนับสนุนของครัวเรือนยากจน ที่ ศจพ.ตำบลส่งให้

ขั้นตอนที่ 2 จัดประชุมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ กำหนดเป็นเป้าหมาย วัตถุประสงค์การดำเนินงาน สิ่งที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ จัดทำเป็น แผนการแก้ไขปัญหาระดับอำเภอ จัดโครงสร้างการทำงาน กระบวนการทำงาน แนวทางการดำเนินงาน และการติดตาม/ประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 มอบหมายงานและภารกิจ

ขั้นตอนที่ 4 จัดประชุมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน การ สนับสนุน/ช่วยเหลือ

ขั้นตอนที่ 5 ติดตาม/ประเมินผล และถอดบทเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการตามแผนแก้ไขปัญหาคความยากจน

4.1 การดำเนินการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิต

การให้ความช่วยเหลือจะต้องดำเนินการแบบบูรณาการ โดยใช้สมุดบันทึกการแก้ไขปัญหารายครัวเรือน (Family Folder) และแผนการแก้ไขปัญหและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน (Family Plan) เป็นเครื่องมือหลัก คือ

1. แก้ไขปัญหาในระดับบุคคลและระดับครัวเรือน โดยให้ช่วยเหลือตนเองเป็นหลัก ให้ชุมชนช่วยเหลือ หรือให้หน่วยงานภายนอกชุมชนช่วยเหลือ ตามประเด็นปัญหาที่อยู่ในสมุดบันทึกการแก้ไขปัญห และพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน (Family Folder) ของครัวเรือนนั้น

2. การแก้ไขปัญหในระดับชุมชน โดยใช้แผนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน (แผนชุมชน) เป็นตัวเชื่อมโยงปัญหาจากแผนการแก้ไขปัญหและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน (Family Plan) แต่ละครัวเรือน และปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหเป็นหลัก

3. ศจพ.อ. ร่วมกันแก้ไขปัญหแต่ละด้านระดับอำเภอ จัดทำแผนการแก้ไขปัญหและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือน (Family Plan) โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- 1) ปัญหาที่จะดำเนินการแก้ไข หรือช่วยเหลือคืออะไร (What)
- 2) จะดำเนินการช่วยเหลืออย่างไร (How)
- 3) ใครเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ (Who)
- 4) กำหนดระยะเวลาที่จะให้ความช่วยเหลือเสร็จสมบูรณ์ (When)
- 5) กรณีเกินขีดความสามารถของอำเภอ จะส่งต่อไปกับหน่วยงานใดดำเนินการ

ตัวอย่างการแก้ไขปัญหที่ดินทำกิน : กรณีไม่มีที่ดินทำกิน

1. ด้านสิทธิประโยชน์ ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหที่ดินทำกิน ดำเนินการ จัดหาที่ดินทำกินให้แก่ผู้จดทะเบียนบนพื้นฐานที่มีกรรมสิทธิ์แล้ว

2. ด้านการเพิ่มรายได้ ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร ดำเนินการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรแบบครบวงจร เริ่มตั้งแต่การฝึกอบรมการประกอบอาชีพ และการตลาด: ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านแรงงาน ส่งเสริมอาชีพแรงงาน เพื่อเสริมรายได้ นอกจากการเกษตร เพื่อให้มีรายได้ต่อเนื่องทั้งปี และส่งเสริมการตลาดร่วมกับฝ่ายปฏิบัติการภาคการเกษตร ภาคธุรกิจ เอกชน มีส่วนร่วมช่วยเหลือคนจน (คนราย ช่วยคนจน)

3. ด้านการเงิน/ขยายโอกาส สำนักงานบริหารการแปลงสิทธิเป็นทุน (สปท.) ธนาคาร ฯลฯ ดำเนินการขยายโอกาส ส่วนเงินทุนประกอบอาชีพ นอกจากนี้กองทุนหมู่บ้าน ดำเนินการให้จัดระบบการกู้ใหม่โดย มีประชาคมหมู่บ้านร่วมตรวจสอบและเห็นชอบการให้กู้เพื่อให้เกิดความโปร่งใส

จรรยาบรรณของ กรรมการกองทุนจัดกิจกรรม เครือข่ายกองทุนต่าง ๆ ทั้งหมด และการจัดตั้งกองทุน ประกันความเสี่ยง

4. ด้านศักยภาพชุมชน เสริมศักยภาพของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง โดย จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้จัดการสร้างองค์ความรู้ในชุมชน โดยการช่วยเหลือของทางราชการ/ เอกชน ทั้งด้านวิชาการ และเงินทุน เช่น SML และบริการขั้นพื้นฐาน: มีระบบการส่งต่อการพัฒนาให้ เยาวชนที่จะเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารหมู่บ้านรับช่วงต่อการพัฒนาให้หมู่บ้านเกิดความเข้มแข็ง พัน ความยากจนอย่างยั่งยืน โดยการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสอนทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และศูนย์เรียนรู้ชุมชนประจำหมู่บ้าน

4.2 การให้ความช่วยเหลือภายใต้ยุทธศาสตร์ ฯลฯ ศจพ.อ. แบ่งเป็น 4 ระดับ

1. ปัญหาที่ชุมชน/หมู่บ้าน สามารถช่วยเหลือแก้ไขได้ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการไม่ต้องขอรับความช่วยเหลือจากทางราชการ
2. ปัญหาที่เกินขีดความสามารถของชุมชน/หมู่บ้าน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการแก้ไขปัญหา
3. ปัญหาที่เกินขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ให้ส่วนราชการระดับ อำเภอดำเนินการแก้ไข
4. ปัญหาที่เกินขีดความสามารถของ ศจพ.อ. ให้ขอรับการสนับสนุนจาก ศจพ.จ.

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผล เป็นสิ่งสำคัญที่การบริหารจัดการที่จะต้องมีการติดตามให้การ ดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความยากจน นั้น จำเป็น จะต้องมีการติดตามและประเมินผล สำหรับจังหวัด/อำเภอ จะต้องมีการติดตามประเมินผลใน ระดับจังหวัด/อำเภอ จะต้องติดตามผลการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนี้

ปี 2552 จะต้องให้ความช่วยเหลือให้ได้ไม่ต่ำกว่า 40%

ปี 2553 จะต้องให้ความช่วยเหลือให้ได้ไม่ต่ำกว่า 30%

ปี 2554 จะต้องให้ความช่วยเหลือให้ได้ไม่ต่ำกว่า 30%

วิธีดำเนินการ

1. ฝ่ายติดตามประเมินผล เยี่ยมเยียนติดตามผลครัวเรือนเป้าหมายในระดับครัวเรือน/กลุ่ม และชุมชน

2. บันทึกความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรมแก้ปัญหาความยากจน เช่น ทำอะไรไปแล้วบ้าง
ทำได้ใหม่ มีอุปสรรคอะไร ผลเป็นอย่างไร และจะทำอะไรต่อไป

3. รวบรวมข้อมูล เพื่อการจัดการความรู้ และรายงานผลการแก้ไขปัญหาต่อ ศจพ.อ./จ

โดยผลการให้ความช่วยเหลือทุกรายจะต้องมีหลักฐานชัดเจน และรายงานผลการให้มีการ
รายงานผลความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความยากจน เริ่มตั้งแต่ ศจพ.ม. เข้าสู่ ศจพ.ค./ทต. และ
ศจพ.อ. จะเป็นองค์กรที่จะต้องส่งกรงตรวจสอบความถูกต้องแล้วรายงานให้ ศจพ.จ. และ
กระทรวงมหาดไทยทราบ ทุกวันที่ 30 ของเดือน และจัดทำรายงานผลการแก้ไขปัญหาความยากจนที่มี
ลักษณะดีเด่น (Best Practice) ให้ทราบทุก 3 เดือนด้วย โดยให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด
จะต้องกำกับ ดูแล ติดตามอย่างใกล้ชิด

นางจำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ
สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจ พอเพียงของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดย

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะที่ปรึกษาโครงการวิจัย

รศ.คิม ไชยแสนสุข

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รศ.ดร.พงษ์ศานต์ พันธุลาภ

ประธานสาขารัฐศาสตร์โครงการปรัชญาดุขฎิบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รศ.ดร.วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ

ประธานสาขาเศรษฐศาสตร์โครงการปรัชญาดุขฎิบัณฑิตทาง
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ส่วนกลาง

คณะผู้วิจัย

นางจำเนียร ชุณหโสภาค	หัวหน้าโครงการวิจัย	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล	นักวิจัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
นายอภิรัชศักดิ์ รัชนิวงศ์	นักวิจัย	กระทรวงยุติธรรม
อาจารย์รัชฎา พารุ่ง	นักวิจัย	กระทรวงศึกษาธิการ
ผศ.ประชุมพร วิสารทวิศิษฐ์	นักวิจัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลกรุงเทพ
นางสาวพจนนา สุจ่านง	นักวิจัย	กรมการพัฒนาชุมชน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสการพัฒนา

ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ยังคงพบปัญหาความยากจนเป็นส่วนใหญ่โดยดูได้จาก การอพยพแรงงานในอัตราที่สูง ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ การเพิ่มของจำนวนประชากร ความไม่พอเพียงในการดำเนินชีวิต รวมทั้งต้องประสบปัญหาภัยแล้งทางธรรมชาติในทุกด้าน จึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จึงจะต้องให้คนในชุมชนตระหนักว่าชีวิตที่ควรจะเป็นนั้นเป็นอย่างไรจึงจะดำรงอยู่ได้ท่ามกลางวัฒนธรรม ประเพณี และสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป

โดยการพัฒนาคนเพื่อให้เกิดภูมิปัญญาในการน้อมนำ
แนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในชีวิตประจำวันและ
ใช้ในการประกอบอาชีพได้ จึงน่าจะเป็นแนวทางที่จะส่งผลให้
คุณภาพชีวิตของคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อยู่อย่างมีความสุข
และยั่งยืนบนพื้นฐานของความพอเพียง จึงเป็นที่มาของความ
สนใจในการที่จะศึกษาและวิเคราะห์ให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหา
ของชุมชนด้วยการให้องค์ความรู้ที่จะสามารถไปปฏิบัติได้จริงโดย
การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้คนในชุมชนสามารถดำเนินชีวิต
ได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านความรู้
และการนำปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงมาใช้ของประชาชนใน
ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเสริมศักยภาพด้วยกิจกรรม
การเรียนรู้ตามแนวปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับ
ความต้องการของคนในชุมชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานการวิจัย

- ประชาชนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีระดับการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
- ประชาชนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีระดับการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันมีการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับที่ แตกต่างกัน

- ประชาชนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีระดับการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับ ข้อดี/จุดแข็ง ข้อด้อย/จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนตนเองแตกต่างกัน
- การอบรมดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประสิทธิภาพผลทำให้ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมอบรมมีความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชุมชนของตน

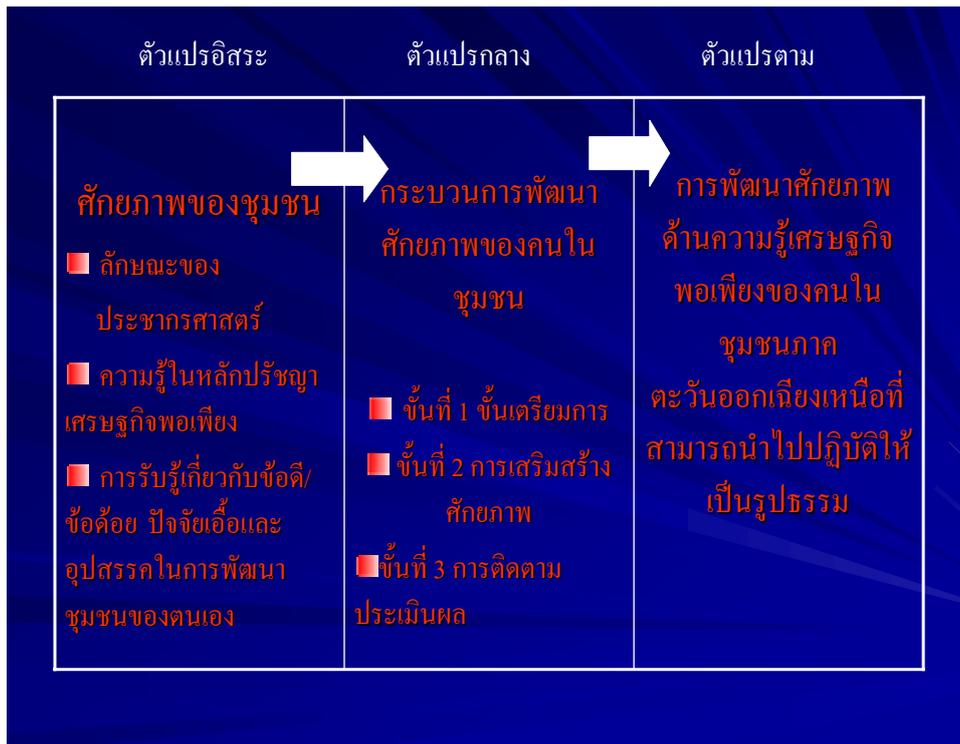
ขอบเขตการวิจัย

ชุมชนที่มีระดับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้เกณฑ์ตัวชี้วัด 6x2 ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ ระดับดี ปานกลาง และระดับพอใช้

เป็นชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีบริบท
ใกล้เคียงกันได้แก่

1. ชุมชนระดับดี เลือกได้ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก
อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. ชุมชนระดับปานกลาง เลือกได้ ชุมชนบ้านโนน ตำบลโพนค้อ
อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
3. ชุมชนระดับพอใช้ เลือกได้ ชุมชนชุมชนบ้านกระทอน
ตำบลมะเริง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

รูปแบบการวิจัย

1. วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ

โดยวิเคราะห์ศักยภาพของคนในชุมชนทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับดี ปานกลาง พอใช้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในชุมชน 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้นำชุมชน และประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือน

2. วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

(Participatory Action Research)

โดยให้ผู้นำชุมชนในพื้นที่ ที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมอบรมดูงาน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากร เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้แทนครัวเรือนที่อยู่ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีระดับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ ระดับดี ปานกลาง และระดับพอใช้

การสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

การสุ่มจังหวัด ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มตามความประสงค์ (Purposive Sampling) ในการศึกษาครั้งนี้ มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปถ่ายทอดให้แก่ประชาชนในชุมชนได้ ดังนั้น จึงสุ่มเลือกชุมชนเฉพาะชุมชนในจังหวัดที่มีสาขาวิทยบริการของมหาวิทยาลัยรามคำแหงตั้งอยู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวโดยสุ่มตัวอย่างได้ 3 จังหวัด คือ

1. จังหวัดบุรีรัมย์
2. จังหวัดศรีสะเกษ
- และ 3. จังหวัดนครราชสีมา

การกลุ่มชุมชน

กลุ่มชุมชน

การสุ่มตัวอย่างระดับชุมชน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

คณะวิจัยสุ่มตัวอย่างชุมชนที่มีระดับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน 3 ระดับ ชุมชนละ 1 ระดับ ได้ชุมชนต่อไปนี้คือ

หมู่บ้านระดับดี สุ่มเลือกได้ ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

หมู่บ้านระดับปานกลาง สุ่มเลือกได้ ชุมชนบ้านโนน ตำบลโพนค้อ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

หมู่บ้านระดับพอใช้ สุ่มเลือกได้ ชุมชนบ้านกระทอน ตำบลมะเรียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มหน่วยตัวอย่าง

หน่วยตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำชุมชน และประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือน

กลุ่มผู้นำชุมชน สุ่มแบบตามความประสงค์ (Purposive Sampling)

สำหรับการเลือกกลุ่มผู้นำชุมชน จะให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วมโครงการศึกษาวิจัยตามความสมัครใจ เพราะผู้นำชุมชนต้องเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการที่จะจัดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวนผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ในแต่ละชุมชนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระดับ	กลุ่มชุมชน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	ผู้นำชุมชน	ประชาชนตัวแทนครัวเรือน
ดี	บ้านโลกเมือง	485	27	100
ปานกลาง	บ้านโนน	62	35	61
พอใช้	บ้านกระทอน	166	24	89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสอบถาม 2 ชุด
โดยวิธีการสัมภาษณ์
ผู้นำชุมชน
ประชาชนตัวแทนครัวเรือน

การเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้นำชุมชน

มีการประสานงานกับพัฒนากรในชุมชนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อ
นัดหมายผู้นำชุมชนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยไว้ล่วงหน้า
เพื่อการจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอความ
ร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้
เศรษฐกิจพอเพียง และหาข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบและประเด็น
การจัดกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูลประชาชนตัวแทนครัวเรือน

นัดหมายตัวแทนครัวเรือน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์
ของการวิจัยและการให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ใน
กรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ จะใช้วิธีการ
สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ

1. ศึกษาบริบทชุมชน
2. ประสานหน่วยงาน กรมการพัฒนาชุมชน ระดับจังหวัด/อำเภอ เพื่อขอรายชื่อผู้นำชุมชนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ
3. สร้างเครื่องมือวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม
4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือน มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้นำชุมชนเพื่อหาประเด็นรูปแบบที่ชุมชนต้องการในการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้นำชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. จัดหลักสูตรอบรมดูงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น การแก้ปัญหาความยากจน ที่เป็นผลสรุปที่ได้จากความต้องการของชุมชน
2. ประสานงานกับชุมชนต้นแบบการแก้ปัญหาความยากจน เพื่อการจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

3. สร้างเครื่องมือวิจัยประเมินผลการจัดอบรมดูงาน ประกอบด้วย

3.1 แบบทดสอบวัดความรู้ สำหรับทดสอบก่อนและ
หลังการอบรม

3.2 แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดอบรมดูงาน

3.3 แบบฟอร์มแนวทางการเขียนโครงการ เพื่อให้ผู้นำ
ชุมชนที่เข้าร่วมอบรม เขียนแผน/ โครงการเพื่อการพัฒนาชุมชน
ของตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. ดำเนินการจัดฝึกอบรมและดูงาน

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดอบรมดูงาน
2. ติดตามประเมินผลโครงการการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ
ของทั้ง 3 ชุมชน
3. จัดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัย

เครื่องมือวิจัย

1. เครื่องมือวิจัยสำหรับการดำเนินงานการวิจัยเชิงสำรวจ

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามจะมี 2 ชุด คือ ชุดสำหรับผู้นำชุมชน และชุดสำหรับประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือน โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน

แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ 4 การรับรู้เกี่ยวกับ ข้อดี/จุดแข็ง ข้อเสีย/จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อและปัญหาอุปสรรค (SWOT) ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้เศรษฐกิจพอเพียง

แบบสอบถามสำหรับประชาชนตัวแทนครัวเรือน

แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ 4 การรับรู้เกี่ยวกับ ข้อดี/จุดแข็ง ข้อเสีย/จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ และปัญหาอุปสรรค (SWOT) ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ตอนที่ 5 ประเด็นคำถามเพิ่มเติมอื่น ๆ

2. เครื่องมือวิจัยสำหรับการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

ก. แบบทดสอบวัดความรู้ตามเนื้อหาการอบรมดูงาน สำหรับทดสอบก่อนและหลัง การอบรม

ข. แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดอบรมดูงานของผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมอบรม

ค. แบบฟอร์มการเขียนแผนโครงการ เพื่อให้ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมอบรม เขียนแผนโครงการพัฒนาชุมชนของตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยการวิจัยเชิงสำรวจ

การหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้นำชุมชนบ้านบุเจ้าคุณ ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน นำแบบสอบถามที่ได้วิเคราะห์หาค่าความเที่ยง โดยสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่า 0.78

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแยกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์วิจัยดังนี้

1. ศึกษาถึงศักยภาพด้านความรู้ และการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ของประชาชนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การทดสอบสมมติฐานวิจัย ใช้สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance)

การวิเคราะห์ไค-สแควร์ (Chi-Square Analysis)

การทดสอบแบบที (t-test)

ผลสรุปจากการศึกษาวิจัย

1. ผลสรุปการวิจัยเชิงสำรวจ

- ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนทั้ง 3 แห่ง และประชาชนตัวแทนครัวเรือนในชุมชนทั้ง 3 แห่งมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ไม่แตกต่างกัน
- ➔ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ มากที่สุด

- ระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดประเมินตนเองว่า รู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ยกเว้นประเด็นเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินด้วยตัวชี้วัด 6 X 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่คนในชุมชนทั้ง 3 แห่ง ประเมินว่าตนเองมีความรู้ในระดับน้อย

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน
และการทำงานของประชาชนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเชื่อมั่นว่า

1. หากคนในหมู่บ้าน นำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน จะทำให้สามารถแก้ปัญหาความยากจน และปัญหาต่าง ๆ ได้
2. การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติงานจะทำให้การทำงานดี โปร่งใส และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
3. ทุกคนในชุมชนมีความพอเพียง ชุมชนจะมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้
4. ควรมีหลักเกณฑ์ ที่กำหนดร่วมกันโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลัก และประชาชนถือปฏิบัติ
5. การทำให้ชุมชน เข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ ทุกคนในชุมชนต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ของกันและกัน

ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับ ข้อดี/จุดแข็ง ข้อด้อย/จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนตนเอง

ข้อดี/จุดแข็ง (Strength)

ชุมชนบ้านโคกเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่ รับรู้ว่าชุมชนของตนเองมี
ข้อดีหรือจุดแข็งในการพัฒนาชุมชน มีจุดแข็งที่โดดเด่นกว่าชุมชนอื่นคือ เรื่อง
การมีสถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถานประสาทมืองต่ำ

ชุมชนบ้านโนน จังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่ รับรู้ว่าชุมชนของตนเองมี
ข้อดีหรือจุดแข็งในการพัฒนาชุมชน มีจุดแข็งที่โดดเด่นกว่าชุมชนอื่นคือ การมี
ภาษาพูดเป็นของตนเองคือภาษาเขมร ทำให้มีความภาคภูมิใจในถิ่นเกิด

ชุมชนบ้านกระทอน จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ รับรู้ว่าชุมชนของ
ตนเองมีข้อดีหรือจุดแข็งในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ข้อด้อย/จุดอ่อน (Weakness)

ชุมชนบ้านโคกเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ และชุมชนบ้านกระทอน จังหวัดนครราชสีมา ประเมินว่า ชุมชนของตนเองไม่มีข้อด้อยหรือจุดอ่อน

ชุมชนบ้านโนน จังหวัดศรีสะเกษ ประเมินว่า ชุมชนของตนเองมีข้อด้อยหรือจุดอ่อน ในเรื่อง ปัญหาการขาดแคลนน้ำ คำนิยมตามกระแสสังคมของวัยรุ่นและคนในชุมชน เรื่องการที่คนในชุมชนย้ายไปหางานทำในเมือง และปัญหาสังคมอื่น ๆ

➡️ **ปัจจัยเอื้อ (Opportunity)**

ชุมชนทั้ง 3 แห่ง ระบุว่า ชุมชนของตนเองมีปัจจัยเอื้อในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนของตนเอง ในรูปแบบต่าง ๆ

➡️ **อุปสรรค(Threat)**

ชุมชนทั้ง 3 แห่ง ระบุว่าชุมชนของตนเองมีอุปสรรคปัญหาในการพัฒนาชุมชนในเรื่อง นโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของรัฐบาลขาดความต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานในภาพรวมในเรื่อง ระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้เกี่ยวกับข้อดี/จุดแข็ง ข้อด้อย/จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ อุปสรรคในการพัฒนาชุมชนตนเอง มีความแตกต่างกันตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ศึกษาด้วยกระบวนการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

1) ประสานชุมชนต้นแบบการแก้ปัญหาคความยากจนเพื่อกำหนดหลักสูตรร่วมกันในประเด็นการแก้จนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กับศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน พ่อคำเดื่อง ภาษี และกำหนดวันที่ในการจัดกิจกรรม

ในรูปแบบอบรมดูงาน

2) ประสานงานกับพัฒนากรที่เป็นผู้ประสานงานกับคณะ
นักวิจัยในการนัดหมายผู้นำชุมชนที่สมัครใจเข้าร่วม
กิจกรรมอบรมดูงาน

วันที่ 2 จัดกิจกรรมฝึกอบรมและศึกษาดูงานที่ชุมชนต้น
แบบเพื่อการแก้ปัญหาคความยากจน

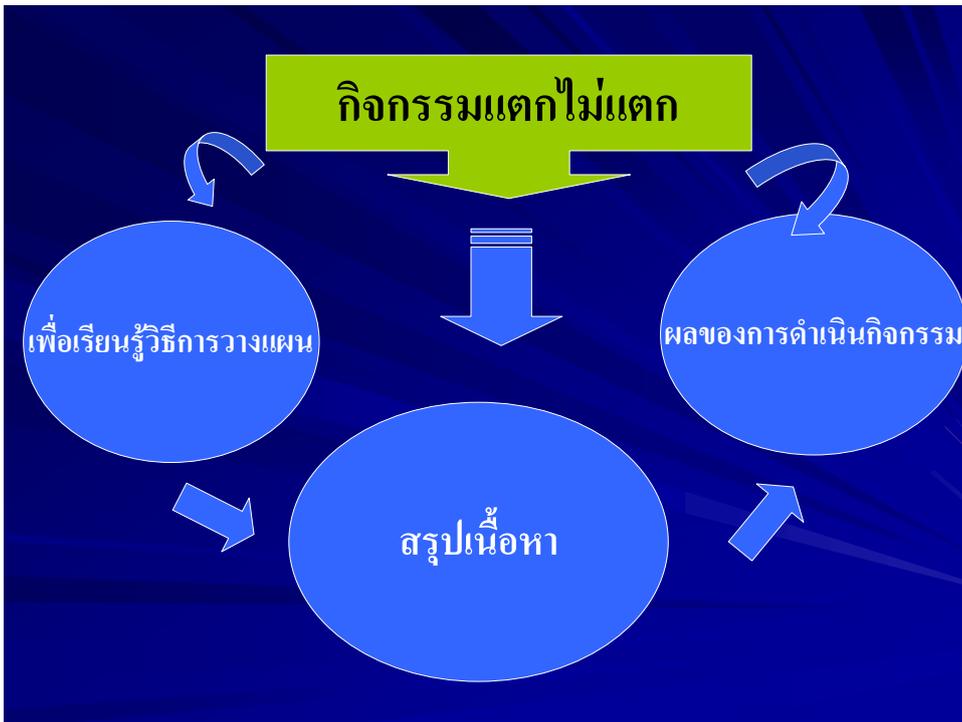
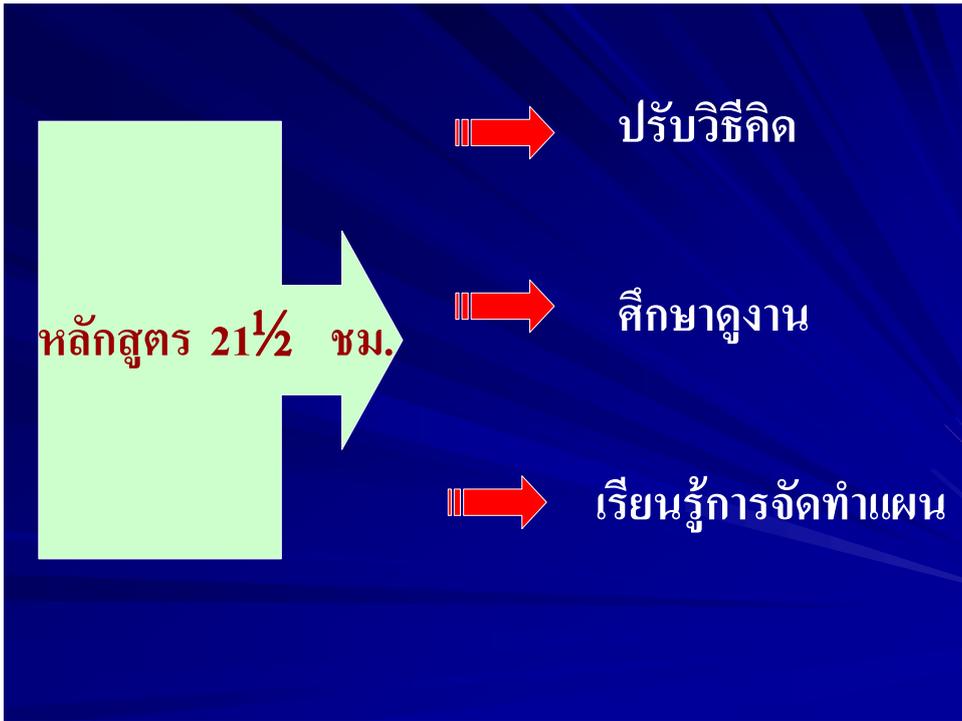
1) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านเศรษฐกิจ
พอเพียงด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ
ความต้องการของคนในชุมชน

2) อบรมดูงานหลักสูตร “การแก้ปัญหาคความยากจน
ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง”

วันที่ 21-23 กรกฎาคม 2551

ชุมชน	จำนวนผู้เข้ารับการอบรม
ผู้นำชุมชนบ้านโคกเมือง จ. บุรีรัมย์	16
ผู้นำชุมชนบ้านโนน จ. ศรีสะเกษ	26
ผู้นำชุมชนบ้านกระทอน จ. นครราชสีมา	11
รวม	53

กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากปราชญ์ชาวบ้าน

- ➡ คนไทยคิดอย่างไรจึงทุกข์
- ➡ เพื่อให้เข้าใจและเห็นภาพการบริหารจัดการ
การทำเกษตรประณีตในพื้นที่ 1 ตารางเมตร
- ➡ ทำให้สมาชิกผู้เข้าอบรมเข้าใจการบริหารจัดการ
พื้นที่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ากับการลงทุน และสามารถสร้างอาหาร สร้างอนาคตให้ตนเองและ
ครอบครัวได้

กิจกรรมศึกษาดูงานเกษตรต้นแบบ

“ไร่นาสวนผสม”

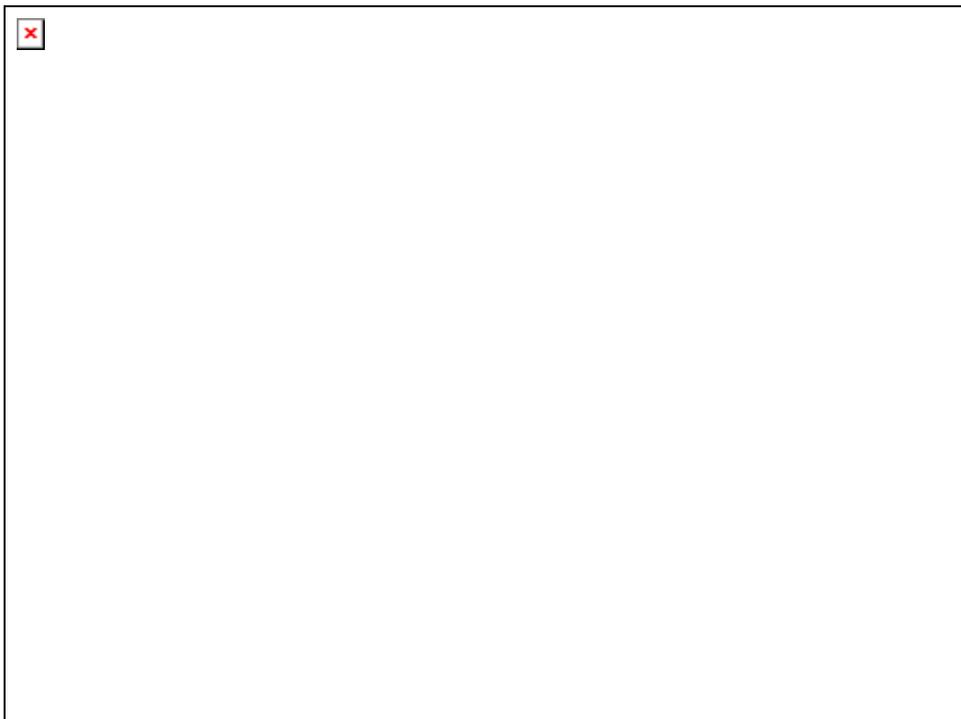

เพื่อให้เห็นตัวอย่างแปลง
การทำเกษตรแบบ
ประณีตในพื้นที่ 3 ไร่
เพื่อการพึ่งตนเองและ
สร้างสุขด้วยการเกษตร
แบบพอเพียงทั้งกายและ
ใจ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและสรุปเนื้อหา

1. เริ่มจากการแนะนำประวัติตนเอง เริ่มจากมนุษย์เงินเดือนนำมาสู่จุดเปลี่ยนวิถีชีวิตในการทำเกษตรแบบพอเพียง
2. นำเสนอกิจกรรมที่ทำในแปลง ในเรื่อง
 - ดิน/ ปัญหา/ วิธีการแก้ปัญหา
 - น้ำ/ ปัญหา/ แนวทางการแก้ปัญหา
 - พันธุกรรม(พืช/สัตว์)/ ปัญหา/ แนวทางการแก้ปัญหา
 - รูปแบบการบริหารจัดการแปลงเกษตร
 - เทคนิคการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด
3. เดินดูแปลงเกษตร
4. แลกเปลี่ยนความรู้และซักถาม

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

ชุมชนได้เรียนรู้และเห็นรูปแบบจริง
และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์
แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชน

กิจกรรมการเขียนแผนแก้งาน ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

➡ เพื่อเขียนแผนการแก้งานของชุมชน

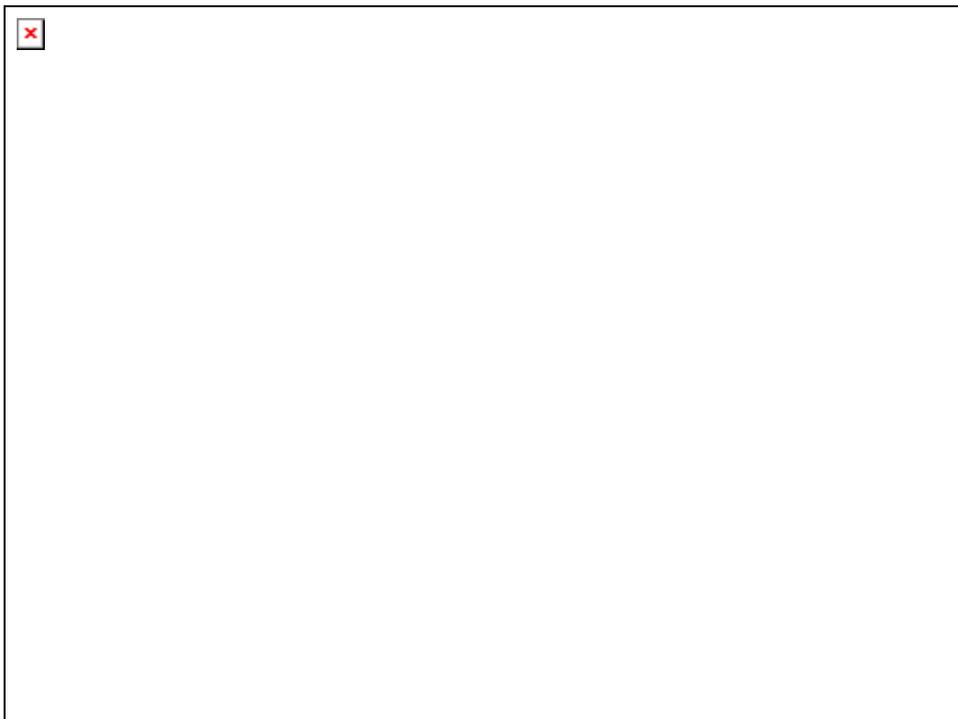
➡ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและสรุปเนื้อหา

1. แบ่งกลุ่มสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมตามกลุ่มจังหวัดคือ กลุ่มจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มจังหวัดนครราชสีมา และกลุ่มจังหวัดศรีสะเกษ
2. วิทยากรได้ให้โจทย์แต่ละกลุ่มเขียนแผนแก้งานที่จะนำไปปฏิบัติเมื่อกลับไปสู่ชุมชนหลังเข้ารับการอบรม
3. ให้ตัวแทนชุมชนแต่ละจังหวัดส่งตัวแทนมานำเสนอแผนแก้งาน

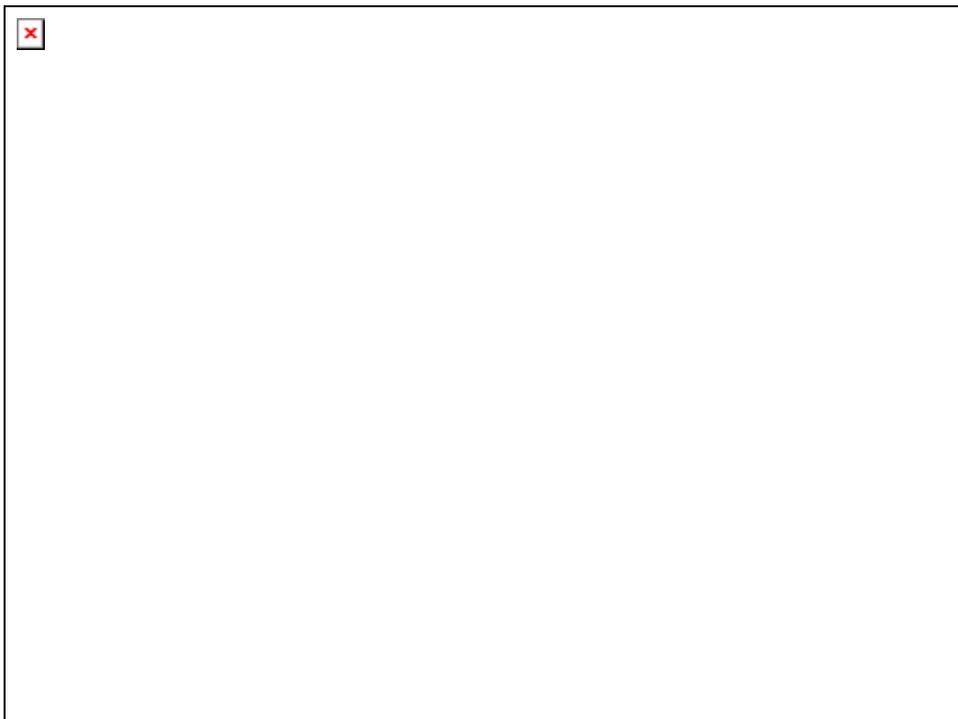
สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม

ชุมชนโคกเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ได้เขียนแผนแก๊จนคือ ลดปัญหาหนี้สิน ซึ่งมีขั้นตอนและกิจกรรมคือ การทำเกษตรประณีต/ผสมผสาน ปลูกไม้ยืนต้น อนุรักษ์การลดละเลิกอบายมุข และปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การติดตามผล ด้วยการตามดูกิจกรรม จำนวนเงินออมที่เพิ่มขึ้น และจำนวนเงินกู้ลดลง 20 % ภายในเวลา 1 ปี ดังภาพ

ชุมชนบ้านกะทอน จังหวัดนครราชสีมา
ได้เขียนแผนแก๊จนคือลดรายจ่ายเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน
และลดต้นทุนในการทำการเกษตรโดยมีขั้นตอนการทำงาน
ผลิตปุ๋ยชีวภาพ และจุลินทรีย์ใช้เอง ลดค่าใช้จ่ายที่เป็นค่า
แรงงานลง ปลุกผักสวนครัวไว้กินเองรวมถึงการผลิตของ
ใช้เองในครัวเรือน และอาหารดั่งภาพ

ชุมชนบ้านโนน จังหวัดศรีสะเกษ ได้เขียนแผนแก๊งคือ

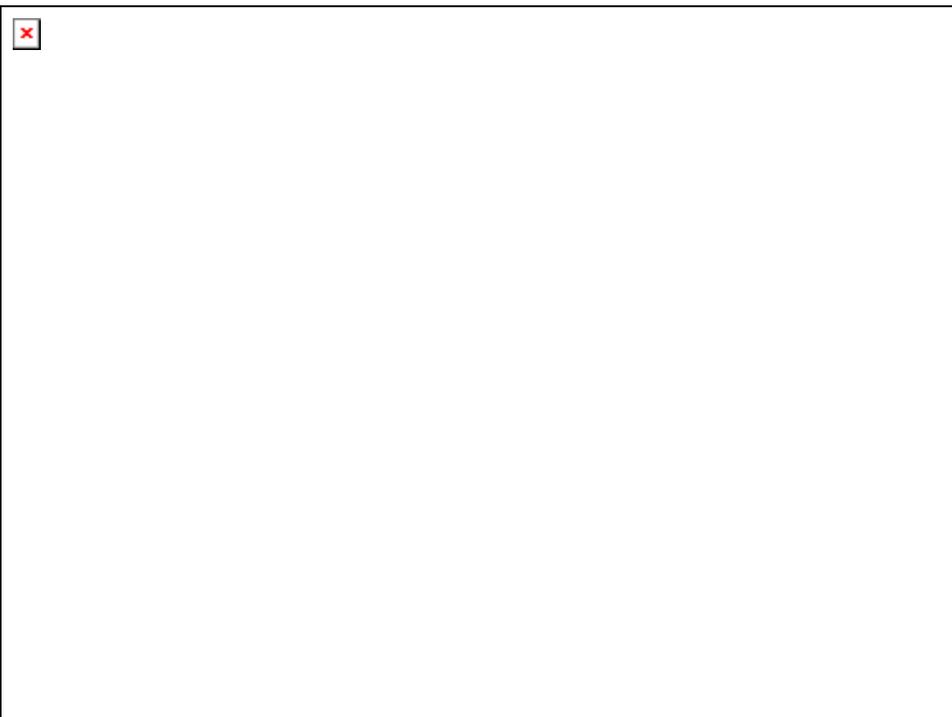
- การทำการเกษตรแบบผสมผสาน และการทำเกษตรประณีตเพื่อแก้ทุกซ์ที่ด้อง
- การแก้ไขการทำเกษตรดั้งเดิมที่ขาดทุน โดยใช้ระยะเวลาดำเนินงาน 6-12 เดือน

ตัวชี้วัดความสำเร็จคือ

- คริวเรือนร้อยละ 80 ลดค่าใช้จ่ายในการทำเกษตร
- คริวเรือนร้อยละ 80 มีรายได้เพิ่มขึ้น
- ทุกครัวเรือนปลูกผักไว้กินเอง
- ทุกคนรักถิ่นฐานบ้านเกิด

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ทำ SWOT หาจุดอ่อนและจุดแข็งของชุมชนแล้วทำการวางแผน จัดโครงการและดำเนินกิจกรรม
2. ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน
3. ประเมินผลงานทั้งหมดซึ่งอาจจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ตาม ดังภาพ

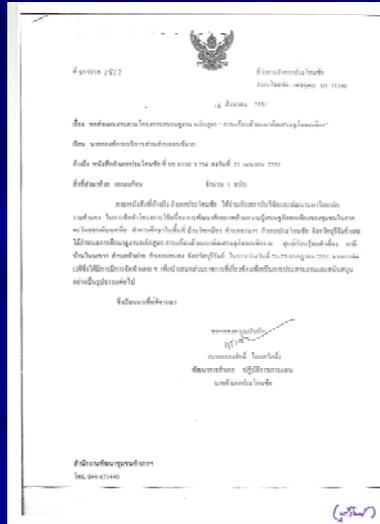

ขั้นที่ 3 ติดตามประเมินผล

หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพทั้ง 3 ชุมชนได้นำแผนเบื้องต้นที่จัดทำไว้ในระหว่างการฝึกอบรมไปดำเนินการต่อในชุมชนของตนโดยใช้ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 1 เดือน เพื่อนำส่งแผนฉบับสมบูรณ์ให้กับคณะนักวิจัยซึ่งมีผลการไปปฏิบัติการในพื้นที่ทั้ง 3 ชุมชนดังนี้

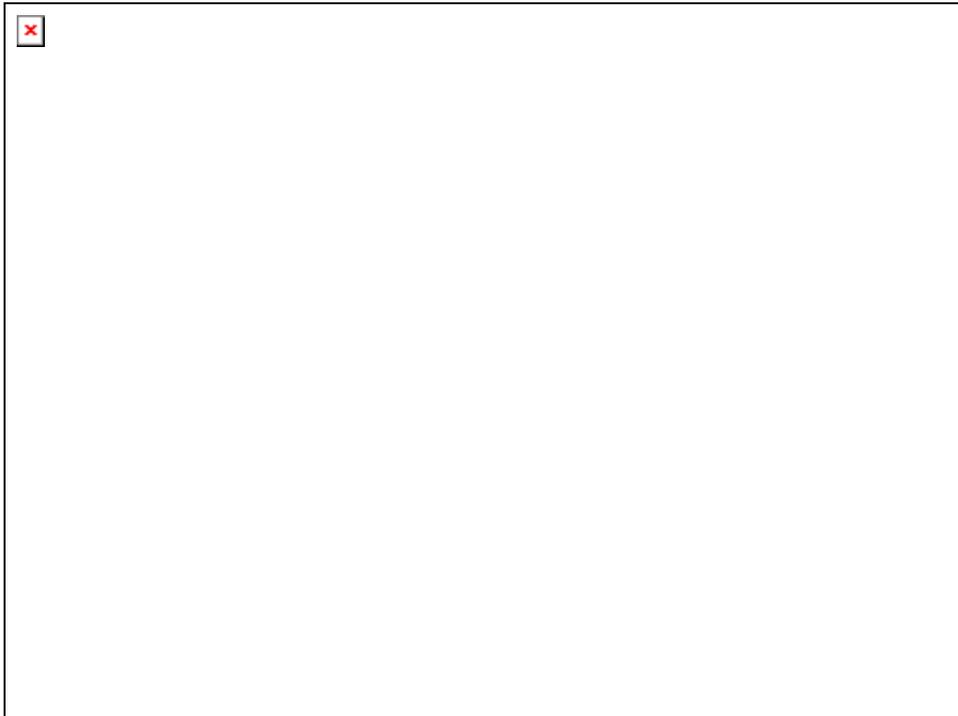
ชุมชนบ้านโคกเมือง จ.บุรีรัมย์

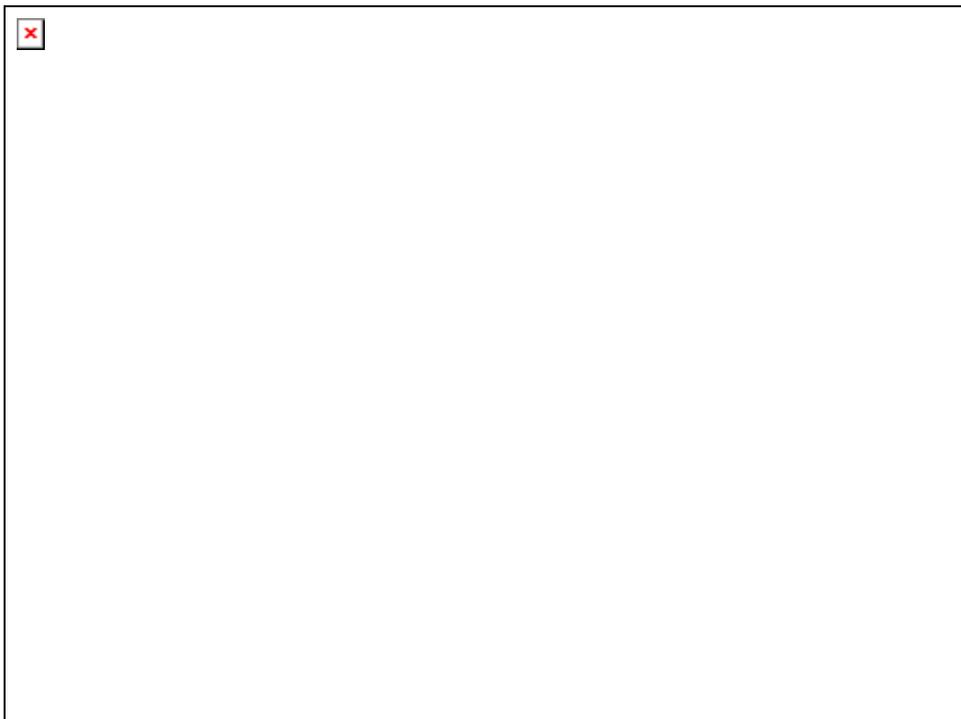

แผนกกิจกรรมแผน ศึกษาศูนย์ชุมชนโคกเมือง ปีการศึกษา (งบประมาณ 6,9,15,18) ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับที่	ชื่อปัญหา	ชื่อโครงการกิจกรรม	วัตถุประสงค์	เป้าหมายปริมาณ	งบประมาณผู้รับผิดชอบ
1.	ปัญหาหนี้สิน	1. ส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้น	1. เพื่อเป็นการลดหนี้สินระยะยาว	จำนวน 500 ครัวเรือน	20,000 บาท/ อบต.
		2. ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน/เกษตรประณีต	1. เพื่อเป็นทางเลือกที่มีระยะเวลา 2. เพื่อเป็นการลดรายจ่าย	จำนวน 4 ครัวเรือน	80,000 บาท/ ต.รท.
		3. ปรับปรุงฐานผู้เรียนผู้เรียนศรณกรศึกษา	1. เพื่อให้ผู้เรียนผู้เรียนศรณกรศึกษาสามารถเป็นฐานการเรียนรู้ได้ 2. เพื่อให้มีรายได้อีกหนึ่งช่องทางในการดำรงชีพ	จำนวน 1 แห่ง	20,000 บาท/ อบต.
		4. ส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - กิจกรรมปรับภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน - ลีลาชมรมสมาชิกกลุ่มโสมพาส์ - กิจกรรมคืนถิ่นประชาสัมพันธ์	1. เพื่อให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 2. เพื่อให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	จำนวน 1 แห่ง	150,000 บาท/ อบต.
		6. ผลิตศูนย์การเรียนรู้และศูนย์ผลิตศรณกรศึกษา (ประชาสัมพันธ์)	1. เพื่อให้มีความรู้และสามารถนำไปใช้ให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ 2. เพื่อให้ชุมชนมีรายได้อีกหนึ่ง	จำนวน 500 ครัวเรือน	20,000 บาท/ อบต.

ชุมชนบ้านกระทอน จังหวัดนครราชสีมา

ขอขอบคุณทุกท่าน
ที่ทำให้งานวิจัยชุดนี้สำเร็จดั่งดวงตามเป้าหมาย